

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.

Första Kammaren.

N:o 14.

Lördagen den 9 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 7 protokollsutdrag för den 6 och protokollet för den 2 i denna månad.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Grefve *Horn* anmält sig vara af sjukdom hindrad att tillsvidare bevista Kammarens sammanträden.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 2 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande inrättande af en fond till understöd åt inländska uppfinnare. *Inrättande af en fond för nyttiga uppfinningars understödjande.*

Herr Samzelius: Motionärens förevarande framställning och Utskottets derpå grundade förslag hafva syns mig mera välmenta än välbetänkta. Hvarken formen för det föreslagna understödet eller sjelfva saken har förefallit mig tilltalande. Hvad först beträffar formen synes Utskottet vilja återgå till en redan för länge sedan öfvergifven princip i statshushållningen, nemligen att för bestridande af vissa utgifter skulle samlas fonder. Denna grundsats har man allt mer och mer frångått, och under närvarande förhållanden lärer det vara så mycket olämpligare att bilda dylika fonder, som statens medel allt för väl behöfvas för att täcka de löpande utgifterna. Någon ökad beskattning torde alltså blifva nödvändig för att det åsyftade målet skulle vinnas, men att härför tillgripa en sådan utväg förefaller mig alit annat än rådligt. Vidkommande åter sjelfva saken lärer det för hvar och en, som studerat näringslivets historia i vårt land, vara väl bekant, hurusom staten i förra århundradet sökte genom hvarjehanda medel uppmuntra industrien och öfriga näringar, såsom genom tullskydd, införsel förbud eller till och med direkta understöd eller tillhandahållande af förlagskapital, ja staten deltog stundom såsom medintressent i ett och annat industriellt företag. Hvad resultatet af allt detta blifvit ligger för oss i öppen dag, och äfven i vår tid har man sett exempel på huru åtskilliga från nämnda period härrörande frågor af detta slag mäst lösas på det sätt, att staten alltid förlorat. Jag behöfver i detta afseende endast erinra

*Inrättande af
en fond för
nyttiga upp-
finningars un-
derstödjande.*
(Forts.)

om Dyltafrågan, det Odelska appreteringsverket och den ännu olösta Sa-lafrågan. Vid dessa och dylika industriela rörelser, i hvilka staten deltagit, har det alltid skett med stora uppoffringar utan motsvarande fördelar. De förhållanden, motionären uti sin motion särskildt framhållit, synas mig icke påkalla statens mellankomst, åtminstone icke i den form, här föreslagits. Det är gifvet, att de uppfinningar, hvilka visa sig praktiskt användbara, och hvilkas utöfning kan tillskynda uppfinnaren ekonomisk vinst, alltid finna, eller åtminstone i regeln kunna påräkna att anträffa enskild förläggare, hvadan de mest opraktiska uppfinningarna, de för hvilka det ej lyckades erhålla enskild förlagsgifvare, skulle komma att vända sig till staten och deraf kunna undfå understöd. Staten skulle icke lemna sina bidrag i form af gåfva, utan skulle verkligen direkt blanda sig i industrien dels såsom förlagsgifvare och dels såsom deltagare i den möjligen uppkommande vinsten, hvaraf synes blifva en gifven följd, att staten äfven måste bära sin andel i den förlust, som till äfventyrs kan inträffa. Så långt min erfarenhet sträcker sig, har ett deltagande från statens sida på det ifrågavarande sättet alltid utfallit så, att staten förlorat. Skulle nu staten anse sig pligtig att uppträda såsom förlagsgifvare för att befria en uppfinnare från en dyr förläggare, så fordrar konsekvensen, att samma förfarande iakttages i andra liknande fall, t. ex. då en skriftställare eller tonsättare icke kan finna en förläggare, som på billiga vilkor öfvertager utgifvandet af hans verk, så borde ju han likaledes kunna påkalla statens hjälp. Att sådana personer kunna blifva i lika stort behof af statens understöd som uppfinnare, torde kunna styrkas med talrika exempel, och jag har hört uppgifvas hvilket obetydligt honorarium t. ex. Mozart erhöll för sina utmärkta kompositioner. Men jag har icke hört, att statsmakten i något land ansett lämpligt att kasta sig in i sådana företag och söka reglera förhållanden, hvilka bäst reglera sig sjelfva. Allting bör få gälla hvad det kan, då blir resultatet det allra bästa. Motionären har anført en mängd utländska framstående namn, men de länder, der dessa namn först vunnit ryktbarhet, hafva icke omfattat det ifrågavarande systemet att uppträda såsom förläggare och deltaga i realiserandet af gjorda uppfinningar. I motionen förekommer blott en svensk uppfinnare omnämnd, John Ericsson, och det framhålles såsom högst bedröfligt, att han måste lemna sitt fädernesland och på andra sidan Atlanten uppsöka ett fält för sin storartade verksamhet, sedan han förgäfves här sträfvat att bereda sig det understöd, som erfordrades för genomförandet af hans snillrika idéer. Jag kan icke dela denna åsigt. Jag tror fast hellre att i detta fall det som skett är det lyckligaste, som kunnat inträffa. Denne man har på andra sidan oceanen utan tvifvel gagnat menskligheten mycket mera och hedrat sitt fosterland i vida högre grad, än om han stannat kvar här och öppnat en conto a meta affär med staten för att realisera sina uppfinningar.

Utskottet har visserligen icke bestämt yttrat sig om den auktoritet, som skulle bedöma om en uppfinning vore af beskaffenhet att förtjena understöd, men meningen synes vara att, såsom motionären föreslagit, denna pröfning skulle uppdragas åt Vetenskapsakademien. Med all aktning för detta utmärkta samfund måste jag dock för min del uttala tvifvel om huruvida det är så sammansatt, att det förmår

bedöma, om hvarje uppfinningsförslag kan praktiskt bära sig inom industrien. Jag tror, att i sådana fall den enskilde förlagsgifvaren har att jag så må säga, mera väderkorn än vetenskapsmannen. Atminstone har jag sällan eller aldrig inlåtit mig i de industriella företag, för hvilka någon vetenskapsman stått i spetsen, emedan jag af andras oftast sorgliga erfarenhet läst att de mycket sällan burit sig. Det fordras helt olika egenskaper att framkasta en idé och att utföra den i det praktiska lifvet så, att den med ekonomisk fördel varder användbar. Derför ligger det ock i arbetsfördelningens väsende, att den ene bidrager till saken på ett sätt, den andre på ett annat; och denna arbetsfördelning är i andra länder drifven vida längre än hos oss. Jag skulle visserligen kunna tillägga åtskilligt, men vill icke vidare upptaga Kammarrens dyrbara tid, utan hemställer endast, på grund af hvad jag haft äran anföra, om afslag å det föreliggande förslaget.

Inrättande af en fond för nyttiga uppfinningars understödjande.
(Forts.)

Herr Adelsköld: Den ärade talaren på kristianstadsbänken har, med uttalande af sin åsigt att min motion vore mera »välmenande» än praktisk, ansett att följderna af densammans godkännande skulle blifva att staten indroges i industriella företag, liksom det förut skett under frihetstiden. På samma gång jag aflägger min tacksamhetsbetygelse för hans »välmenande» åsigt ber jag få upplysa att detta ingalunda är meningen dermed. Dess syfte är endast att det allmänna borde lemna några obetydliga bidrag till realiserandet af uppfinningar, som kunde vara nyttiga, men alls icke att staten skulle ingå såsom medintressent i det ena eller det andra företaget. Staten skulle sålunda icke gerna kunna lida någon förlust; ty den enda förlust, som kunde uppstå, vore den att understödet icke återbetalades, men om den ärade talaren hade velat något närmare studera syftemålet med min motion, skulle han hafva funnit, att meningen aldrig varit annan än att uppfinnare, som erhöi understöd, skulle ställa antaglig säkerhet för återbetalning af såväl kapital som ränta. Den ärade talaren anmärkte vidare, att en god uppfinning nog alltid skulle erhålla förlagsman äfven utan statens mellankomst. Jag vill icke bestrida att så kan blifva förhållandet; men ofta händer det också, att, då man gerna misstror hvad som är oförsökt, uppfinningar, som äro viktiga nog, måste öfvergifvas i saknad af förlagskapital eller också måste uppfinnaren kasta sig i armarna på en förläggare, som vill hjälpa fram saken, och då är det vanligtvis denne som njuter frukten af uppfinnarens mödor och kunskaper. — Vidare anmärkte samme talare, att Vetenskapsakademien icke vore det rätta forum för bedömandet af uppfinningarnas värde. Jag är af en motsatt åsigt ty hos Vetenskapsakademien finnas just förenade alla de element, som erfordras för bedömandet af uppfinningar i hvilken branche af mensklig verksamhet och vetande som helst; och om Akademien skulle anse sig icke ega tillräcklig förmåga inom sig, kan den ju inkalla praktiske män till sitt biträde. Lika litet som det varit min mening att staten skulle ingå i någon sorts kompaniskap med uppfinnare, lika litet har jag tänkt mig att Kongl. Vetenskapsakademien eller dess ledamöter skulle ingå i något slags bolag med uppfinnarne. Jag ber vidare få fästa uppmärksamheten på, att det ej ensamt var frihetstiden förbehållet att befordra industrien och näringarne. Äfven

*Inrättande af
en fond för
nyttiga upp-
finningars un-
derstödjande.*
(Forts.)

i våra dagar har man funnit lämpligt och nyttigt att anslå ej obetydliga belopp för uppmuntran af jordbruket och dess binärningar, för fisket, för befordrandet af slöjd och industri, till internationella och andra utställningar, till premier åt vittra författare o. s. v., och jag vågar för min enskilda del tro, att ett litet understöd för realiserandet af en allmännyttig uppfinning, ur allmän synpunkt betraktadt, kan vara lika så befogadt som om t. ex. en »patron» belönas vid ett landbruksmöte, därför att han lyckats uppföstra en individ af släktet *sus* så väl att det icke kan stå på sina egna fyra ben. Som Herrarne torde hafva funnit gick den ärade talarens anförande i hufvudsak ut på, att hvar och en borde sköta sig sjelf; och jag medgifver villigt att genom tillämpningen af denna princip i stort skulle mycket kunna förenklas och många svårigheter öfvervinnas. Om hvar och en skulle sköta sig sjelf, så skulle hvar och en också vara sin egen skraddare och skomakare, man skulle med sjelfgjord träskyffel sätta och skörda sin potatis och sjelf steka den i askmörjan, o. s. v. Om hvar och en blott skulle tänka på sig sjelf utan att bekymra sig om sin nästa, så blefve den naturliga följden upplösning af alla samhällsband, och om intet samhälle funnes, så funnes ingen stat, och således inga statsutgifter, och ännu mindre så kallad »statslyx», och om inga statsutgifter erfordrades, så behöfdes ej heller några statsinkomster. Grundskatterna skulle utan vidare kunna afskrifvas, finanstullarne försvinna, alla onera aflyftas och den gyldene åldern återkomma till jorden. Men ej allenast skattefrågan utan jemväl den minst lika viktiga om vårt försvarsväsen skulle enligt denna teori vara synnerligen lättlost; ty om icke någon solidaritet funnes mellan medlemmarne i ett samhälle och man således icke behöfde anse sig förpligtigad att uppträda till gemensamt försvar af fosterjorden och allt man har kärt, hvem skulle då vilja stå i solbaddet och exercera med en otymplig tingest på axeln, med tanke på att förr eller sednare blifva ihjälksjuten, och ännu mindre skulle väl någon vilja gifva sig ut till sjös på ett krigsfartyg med risk ej allenast att blifva skjuten utan dränkt eller sprängd i luften. Man torde af denna bevisning tydligen och klart finna att, om den grundsats på hvilken den ärade talaren förnämligast stödt sin hemställan om afslag af min motion, eller att hvar och en borde få sörja för sig sjelf, blefve gällande, så vore den kinkiga frågan om grundskatternas afskrifning i sammanhang med ordnandet af ett betryggande försvar, löst på det mest lättvindiga sätt i verlden, och den gordiska knut som kallas »kompromissen» till säkert mangas belätenhet afhuggen. Men beklagligen går detta ej så lätt för sig. Med den solidaritet människorna emellan, som uppkommit med kristna religionen och är oskiljaktig från densamma, och som utbildats genom den växande odlingen, lär det icke gå för sig att numera praktiskt tillämpa dylika satsar annat än möjligen på de delar af jordklotet, der, om munförråd saknas, man utan vidare omständigheter åter upp sin granne eller säljer honom till slaf.

Jag ber nu blott att få tillägga några ord med afseende på sjelfva motionen. Det finnes väl knappast någon viktigare egenskap, gifven åt människan af Försynen, än uppfinningsförmågan. Genom den skiljer hon sig från djuren; som icke kunna förändra sitt tillstånd; utan den

skulle vi ännu bo i jordkolor, gå i paradisisk dräkt och lifnära oss af frukter, rötter och dylikt; ett land som vårt, likasom en stor del af jordklotet, hade varit obeboeligt. *Genom* uppfinningsförmågan hafva vi förvärfvat oss den komfort, hvori vi nu lefva, och alla fördelarne af ett civiliseradt lif. Vi kunna hastigt förflytta oss och våra tankar på stora distanser och tillgodogöra oss alla naturens produkter på det ändamålsenligaste sätt till vår bekvämlighet, nytta och nöje; hvarje land, med äfven det mest ovänliga klimat, har genom denna förmåga gjorts beboeligt; med ett ord, hela den materiella utveckling, hvartill menskligheten kommit, har sin grund i uppfinningsförmågan, och med dess tillhjälp har vårt öga långt utom jordens trånga krets kunnat blicka ut i den oändliga verdensrymden och få en aning om huru stor och mäktig den måste vara, som en gång skapade världen. Denna egenskap har icke blifvit någon nekad; men i allmänhet torde den förekomma mera utvecklad hos de mindre bemedlade klasserna, hvartill orsaken är lätt funnen deruti, att dessa tvingas att anstränga och uppöfva hela sin förmåga för lifvets uppehälle; och om man genomgår uppfinningarnas historia, skall man äfven finna att största delen af de för mensklighetens utveckling viktigaste upptäckter äro gjorda af obemedlade snillen, hvilka måst utkämpa hårda strider mot behovet, okunnigheten och fördomarne. Okunnigheten och fördomarne spela väl numera ej så stor roll, ehuru man gerna ännu hyser misstro mot hvad som är nytt och oförsökt, men de pekuniära svårigheterna komma alltid att kvarstå. Jag har derföre tänkt mig, att ett litet kapital, staldt till Kongl. Maj:ts disposition för att användas till understöd af sådana uppfinningar, som efter verkstald pröfning kunna anses vara af vigt, borde vara af mycken nytta. Det lemnade understödet blefve då just ett sådant förlagskapital för uppfinnaren, hvaraf han oftast är i behof, och jag är öfvertygad att härmed mycket kunde uträttas, och att dessa bidrag vore en sädd, som icke bortkastades på hälleberget, utan skulle komma att bära frukt hundrafaldt och tusenfaldt. Jag får således värdsammast anhålla om bifall till min motion och vill blott tillägga, att, om Riksdagen, såsom Utskottet föreslår, besluter en skrivelse till Kongl. Maj:t, så har frågan derigenom endast kommit inför den höga myndighet, som är bäst i tillfälle att pröfva om saken förtjenar att tagas i betraktande, i hvilket fall nådig proposition i ämnet torde kunna förväntas. Kommer den icke, så har frågan förfallit.

Herr Samzelius: Jag har bemödat mig att följa med den föregående talarens anförande; men tyvärr måste jag bekänna, att det varit mig omöjligt, som jag antager till följd af bristande uppfattning å min sida. Jag har nemligen omöjligt kunnat fatta, huru hans yttrande om slägtet *sus*, om paradisiska dräkter m. m. kunna hafva det ringaste att skaffa med föreliggande förlagslånefråga. Det enda jag egentligen fäste mig vid af hans anförande, var då han yttrade, att de i fråga satta understöden icke skulle komma att förorsaka staten någon förlust, emedan uppfinnarne skulle ställa godkänd säkerhet för hvad de erhöillo till låns af staten. Detta stämmer dock icke väl öfverens med hvad han yttrat i sin motion — hvilken jag verkligen genomläst på det noggrannaste — der han talar om huru dessa understöd borde

Inrättande af en fond för nyttiga uppfinningars understödjande.
(Forts.)

*Inrättande af
en fond för
nyttiga upp-
finningars un-
derstödjande.*

lemnas åt obemedlade snillen och uppfinnare, som icke kunna skaffa sig någon förlagsman. Men kunna de ställa säkerhet och borgen, då komma de säkerligen icke heller att sakna enskilde förläggare, som kanske gifva dem lika goda vilkor, som motionären tänkt sig att staten skulle göra. Han har nemligen talat om huru fonden borde tillväxa genom vinstandelar, och det tycks icke förutsätta, att staten skulle blifva just så billig i sina pretentioner. Slutligen yttrade motionären, att hela saken ju icke vore så farlig, då det blott vore fråga om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som skulle utreda frågan och från sin upphöjda ståndpunkt bättre än representationen vore i stånd att pröfva om förslaget förtjenade afseende. Men Riksdagen bör väl alltid hafva klart för sig syftemålet med sin skrifvelse, innan den aflåter någon, och att Riksdagen måste stå såsom en man bakom sitt ord, är klart, då nästa handling, som, åtminstone efter motionärens mening, bör blifva en följd af denna skrifvelse, är en framställning från Kongl. Maj:t om beviljande af medel för fondens bildande. Det kan väl då icke vara Riksdagen värdigt att afslå den proposition, som Kongl. Maj:t på grund af Riksdagens skrifvelse möjligen kan komma att aflåta. Således tror jag icke, att skrifvelsen är så fullkomligt oskyldig som den ärade talaren velat framhålla. Jag får för min del fortsätta mitt yrkande om afslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förevarande Utlåtande och dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades talrika nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med talrika ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande. Herr *Adelsköld* begärde votering. Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Tillfälliga Utskottets utlåtande N:o 3,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 15.

Nej — 75.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Lades till handlingarne.

3:dje punkten.

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.*

Herr Ekman, Carl: Jag ber endast att få anmäla, att på sidan 46 i anmärkningen 6 under det der upptagna förslaget till stat för artilleribyrån har ett misstag insmugit sig. De ord, hvarmed stycket slutar: »och blifver pensionsberättigad vid 60 års ålder», böra nemligen uteslutas. Anledningen till detta misstag är den, att, då det först inom Utskottet var fråga om att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, uppföra den i fråga varande maskiningeniören med fast lön och berättigad till pension, så blef äfven i denna punkt oförändradt intaget hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Sedan förändrade Utskottet afdelningens förslag, och då observerades icke den ändring med afseende på vaktmästarens pension, som här borde vidtagas. Jag tillåter mig således an hålla, att en sådan ändring måtte blifva iakttagen, då Herr Talmanen framställer proposition på den nu föreliggande punkten.

Frih. Klinckowström: Då jag icke kunnat dela de åsigtter, som gjort sig gällande vid afgörandet af denna fråga inom Stats-Utskottet, och icke heller kunnat biträda de motiv, som rörande detta ämne finnas anförda i Kongl. Maj:ts proposition, har jag ansett mig böra anföra skälen härför. Jag finner den ifrågasatta artilleribyrån komma att medföra alldeles för höga utgifter. Det anslag, som synes i Utskottets betänkande, är icke på långt när det verkliga beloppet. De officerare, som det vore meningen skulle utgöra den fasta personalen i denna byrå, måste naturligtvis anses skola der verka med hela sin arbetsförmåga och blifva således icke nyttiga för artillerivapnet i praktiskt hänseende. De skulle till antalet vara elfva, hvaraf tre eller fyra skulle tillhöra flottan. Sammanlägger man alla de ifrågavarande löneförmånerna — och enligt Utskottets förslag skulle desse officerare åtnjuta de dem eljest tillkommande aflöningsförmåner, lön, dagaflöning, inqvarteringsersättning m. m. — sammanlägger man dessa fasta löner, så finner man, att denna byrå komme att kosta, enligt Kongl. Maj:ts förslag, 55,750 kronor och efter de nedprutningar, Utskottet gjort, 51,050 kronor. Beviljas blott medel till denna byrå, skall man dessutom få se, att inom få år Kongl. Maj:t kommer att af Riksdagen begära ersättning för de officerare, som varda placerade i denna byrå, ty jag förmodar, att artillerivapnet för närvarande icke har flere officerare än som för tjenstgöringen vid regementena behöfvas. Här skulle nu gå bort sju eller åtta, hvilka då måste ersättas genom inrättande af ett motsvarande antal nya sådana beställningar. Hvad de föreslagna arfvodena vidkommer, synas de vara för högt tilltagna. Efterser man hvilka löner redan innehafvas af de officerare, som komme att i denna

Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)

byrå användas, så finner man, att chefen, som skulle vara af regements-officers rang, antagligen öfverstelöjtnant, nu uppbär 7,540 kronor. Der-till skulle läggas enligt Kongl. Maj:ts förslag 2,500 kronor, som Ut-skottet nedprutat till 1,800 kronor. Med afseende å den verksamhet och den rang chefen skulle innehafva, finner jag en så enorm aflöning, öfverstigande 10,000 kronor, verkliga vara för stor. Samma är för-hållandet med de öfrige officerarne. Jag vill icke besvära Kammaren med att anföra alltför mycket siffror i det fallet. Jag har upptagit alla till deras fasta löneförmåner och de arfvoden, som blifvit förelagda, men jag finner att det går löst på sådana summor, att de upp-offringar man skulle göra blefve allt för stora i förhållande till det resultat dermed skulle vinnas. Den verksamhet, som enligt Kongl. Maj:ts förslag, hvilket i denna del af Utskottet återgifvits, skulle till-komma denna artilleribyrå, är, så vidt jag kan se, ingen annan än den, som detta vapen för närvarande är skyldigt fullgöra, nemligen:

att konstruera all artilleriets materiel och flottans skjutvapen med tillhörande ammunition samt lavetter, hvilka användas å de befästning-ar, som det åligger flottan att bestycka;

att öfvervaka tillverkningen af krut och kanonjern;

att besigtiga alla artilleripjeser och i allmänhet äfven projektiler samt den öfriga materielen;

att uppgöra förslag så väl till författningar och reglementen rörande materielens tillverkning, besigtning och profning, som till de tek-niska bestämmelser, hvilka böra uti leveranskontrakt inflyta;

att upprätta förslag till instruktioner för försök samt att i all-mänhet utföra försöks- och inskjutningar samt upprätta skjuttabeller;

att afgifva förslag till föreskrifter om materielens skötsel och vård; samt

att följa artilleriets utveckling i främmande land.

Alla dessa åligganden tillkomma redan dels chefsembetena, dels generalfälttygmästare-embetet och den under detta embete sorterande artilleri-stab, dels ock för flottan mariningeniörbyrån. Jag finner det således olämpligt att nu inrätta på fast stat en så dyr byrå, hvars hela kostnad, långt ifrån att inskränka sig till den här uppgifna, komme att uppgå till dubbla beloppet. Och ännu betänkligare är att denna byrå, en gång inrättad, kommer att draga efter sig en dylik byrå jem-väl för ingeniörvapnet, ty det är klart, att om Riksdagen i fråga om artilleriet samtyckt att gifva en sådan utväxt på vapnet, så kommer med ännu större skäl ingeniörvapnet och fordrar en liknande byrå, ty de tekniska och militärvetenskapliga åligganden, som ingeniörvapnet nu för tiden har att bestrida, äro vida större och viktigare än hvad i den vägen tillkommer artilleriet.

Der finnas, likasom för artillerivapnet, konstruktioner, men vida större och viktigare, nemligen konstruktion af fästningar och alla möj-liga militära etablissement. Der finnas tekniska frågor, som röra sig omkring mycket större saker än hvad här kommer i fråga. Dessutom har ingeniörvapnet att besigtiga alla landets militära byggnader. Detta vapen har en pontonträng, som är ganska kostsam och invecklad. För alla dessa frågor skulle ingeniörvapnet med större skäl än artilleriet kunna begära en byrå. Det blir således en ny kostnad, om icke lika stor med så åtminstone nära den summa, som enligt Kongl. Maj:ts

förslag beräknats för artilleribrån, eller omkring 30,000 kronor. Jag finner således ingen anledning vara för handen att sålunda öka de ordinarie anslagen, synnerligen under en tid, då vi behöfva alla de besparingar, som äro möjliga att åstadkomma, för att lätta de skattdragandes bördor; ty vid statens reglering detta år är frågan ständigt den huruvida en skatteförhöjning skall blifva nödvändig, och under sådant förhållande finner åtminstone jag icke något talande skäl för beviljande af detta anslag. Dessutom är förslaget om inrättande af denna artilleribrån i så fall ofullständigt, att förslagsställarne icke tänkt sig nödvändigheten deraf, att, om en brån inrättas, der äfven bör lemnas plats för officerare af fortifikationen. Det är ju klart, att man för en riktig konstruktion af kanoner och lavettage för fästningarna bör hafva att tillgå de upplysningar, som ingenjörvapnet kan lemna. Det kunde visserligen i sådana frågor för tillfället begäras upplysning af fortifikationen, men skall brån vara fullt praktisk i konstruktionen af skjutvapen och lavetter, så är det nödvändigt, att i densamma finnas officerare äfven af ingenjörvapnet. Jag tror derföre att, om denna fråga nu afsiås af Riksdagen, hvilket jag anhåller måtte ske, densamma, derest den ett annat år skulle återkomma, skall förekomma i en annan, mera fullständig form, och möjligen komma vederbörande då att betänka sig, då de sannolikt ej kunna undgå en sådan brån äfven för fortifikationen. Jag anser alla sådana byråer öfverflödiga och onödiga och endast förqväfvande militärvetenskapernas spridning och odlade inom de olika vapnens officerscorpser i allmänhet. Jag talar icke utan all erfarenhet i denna fråga, ty utan någon militärbyrå har ingenjörvapnet för några och 20 år sedan konstruerat en broträng för hela svenska armén, hvilken konstruktion var både invecklad och särdeles svår. Hela den apparat, som gjorde detta och tillika utförde konstruktionen i verkligheten samt organiserade det första sapperkompaniet, utgjordes af summa två personer utan någon extra aflöning. Hade en sådan fråga gått igenom en artilleri- eller ingenjörbyrå, så hade vi måhända ännu stått utan broträng. Jag får på sådana skäl, och dertill kan jag lägga flera, anhålla om afslag å denna punkt.

Herr Wallenberg. Det skulle ovilkorligen hafva ländt till dessa frågors fördel, om Stats-Utskottet behagat inkomma med fjerde och femte hufvudtitlarne på en gång, ty nu befarar man, och sådant kan verkligen hända, att när Riksdagen fattat beslut angående fjerde hufvudtiteln och dervid varit frikostig, man möjligen tager sig anledning att på den femte göra besparingar, som icke lända till allmänt gagn. För min del är jag af den öfvertygelse, att det vid denna riksdag är klokt att i allmänhet rösta för de lägre siffrorna, och det väsentligen derföre, att det icke är den fara, som kan bekämpas med vapen, som förestår, utan fara af helt annan beskaffenhet, men som kan öfvervinnas genom att litet mera än hittills afstå från att uppskjuta med finansiella frågors behandling till Riksdagens sista timma. Jag tror, hvad 3:e punkten särskildt beträffar, att, utan att just afgöra om den kan tillhöra den framdeles möjligen blifvande nya organisationen eller icke, det är betänkligt att bifalla densamma. Jag har sett så många byråer inrättas på det administrativa området med förhoppningar, som icke realiserats.

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

Vidare, ehuru jag hyser det största förtroende för Chefen för Landt-försvarsdepartementet, så är min öfvertygelse icke stadgad derom, att han, om Riksdagen skulle bifalla det föreliggande förslaget, kommer att genomföra detsamma.

Då jag tror, att denna sak kan tåla vid en revision, och det icke allenast från det håll, hvarifrån den utgått, utan äfven i så måtto att man närmare jernför hvad som finnes i öfrigt inom krigsförvaltningen, så anser jag det icke vara skäl att nu besluta sig för en ny administrativ byrå. Jag förenar mig derföre med Friherre Klinckowström i yrkandet om afslag å denna punkt.

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Då det var på min underdåniga framställning, som den komité tillsattes, hvilken utredt denna fråga, så anhåller jag att med några ord få besvara de anmärkningar, som blifvit mot den föreslagna artilleribyran framställda.

Den ärade talare, som först uppträdde i frågan, yttrade såsom hufvudskäl för sitt yrkande på afslag, att en byrå sådan som denna icke skulle kunna åstadkommas med de medel, som här blifvit föreslagna, ty om man ville räkna samvetsgrant, skulle kostnaden derför blifva högre. Han ansåg nemligen, att, om de officerare, som komma in i byrån, skola der kunna uträtta sina åligganden, så måste de respektive vapnens officerscorpser ökas med motsvarande antal, och kostnaden för deras löner m. m. sålunda inberäknas. Det torde dock få antagas, att, i den händelse alla officerarne vid ett krig erfordras vid de respektive vapnen, en byrå sådan som denna komme att under tiden upphöra, ty det kan svårigen förutsättas, att under dylika förhållanden något arbete i denna byrå komme att ega rum.

Han yttrade vidare, att byrån vore i så fall ofullständig som det icke i förslaget fans upptagen någon ingenjörofficer såsom medlem af densamma. Jag vet icke, om det icke vore rättare att säga, att ingenjörofficeren borde med sig förena artilleriofficeren för att konstruera embrasyrer o. d. på en fästning, än att artilleriofficeren skulle behöfva rådföra sig med ingenjörofficeren, när han konstruerar artillerimaterielen. Jag tror att artilleriet kommer att se temligen lika ut antingen fästningen konstrueras på ena eller andra sättet, och någon ingenjörofficer i denna byrå torde således icke vara erforderlig.

Med afseende på den siste ärade talarens anförande vill jag anmärka, att hvar och en torde inse den stora nödvändigheten af att vid denna riksdag göra alla möjliga inskränkningar, men taga vi i betraktande att, i fråga om anskaffningen af artillerimateriel för armén och flottan, framstälts den, som det synes, berättigade anmärkningen, att det icke funnits enhet i utförandet, och då något lämpligare sätt att vinna denna enhet än genom inrättandet af en särskild byrå, stäld under inseende af den härtill mest kompetenta myndigheten, nemligen generalfälttygmästaren, väl icke kan finnas, så torde icke här vara rätta stället att göra inskränkning.

Jag skulle visserligen önskat, att de arfvodesbelopp Utskottet föreslagit, satts något högre, i synnerhet med afseende derpå att, om konstruktionsofficeren, som nu finnes i artilleristaben, kommer att indragas och öfverflyttas till artilleribyran, han icke bör hafva lägre arfvode än

han nu har i artilleristaben, men då någon reservation i sådant syfte icke förefinnes, så vågar jag icke framkomma med någon annan hemställan än att Kammarern behagade bifalla hvad Utskottet föreslagit.

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

Herr von Kræmer. Den talare, som först hade ordet yttrade sig åtskilligt angående den höga kostnaden för den nu föreslagna artilleribyran och uppstälde beräkningar, enligt hvilka den verkliga kostnaden därför skulle uppgå till nära dubbelt mot hvad på papperet synes. Jag kan icke förstå dessa beräkningar, men det som hufvudsakligen måtte ligga till grund därför uttalades förmodligen af honom uti ett i slutet af hans anförande begagnadt argument, nemligen att dessa officerare skulle för sina respektive vapen blifva fullkomligt onyttiga genom att användas till detta uppdrag i byran, och att således äfven deras ordinarie löner borde inberäknas i kostnaden för byran. Herr Statsrådet von Otter har till stor del bemött detta påstående genom den rigtiga anmärkningen, att det i krig icke blifver fråga om konstruktioner, att artilleribyran följaktligen då kommer att indragas och de der anstälde officerare få göra praktisk tjänst. Men äfven under fred är det väl hårdt att säga, att, da officer kommenderas till tjänstgöring i byran, han derigenom blir onyttig för vapnet; särskildt synes mig detta oberättigadt, då fråga är om ett så vetenskapligt vapen som artillerivapnet.

Hvad kostnaden för byran angår, så har ju Utskottet upplyst, att kostnaderna till sådana ändamål, som nu afses att hufvudsakligen fyllas med de för byran äskade anslag, uppgå till omkring 20,000 kronor om året, och att en stor del af dessa kostnader skulle genom inrättandet af artilleribyran försvinna. Utskottet har med flit icke sagt *alla* men *en stor del*, ty reseersättning till de officerare, som utsändas till kanongjuterier, krutbruk och dylika inrättningar, kvarstår såsom hittills, men dagtraktamente åtnjutes endast under resedagarne. Huru stor den sålunda vunna besparing kommer att blifva på siffran får erfarenheten visa, men att det blir besparing, är gifvet.

Hvad sjelfva kostnaden för byran eller 25,000 kronor angår, så ber jag att äfven få hänvisa till den besparing, som i den följande punkten af detta utlåtande är vunnen på artilleristaben, eller 4,400 kronor. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle besparas 3,700 kronor, men Utskottet har ytterligare ökat denna besparing till 4,400 kronor. Enligt bilagan 3 a till Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof utgör kostnaden för en 5"63 tums kanon med lavett 20,000 kronor. Hela kostnaden för artilleribyran på ett år är således icke mycket större än för en enda medelstor kanon. Är det då icke troligt, att den indirekta besparing, som genom artilleribyran måste vinnas, skall mer än tillräckligt ersätta det direkta utlägg. Ätminstone bör väl hvar och en anse detta, som hyllar den öfvertygelsen, att det hittills icke gått så väl med kanonkonstruktionen; och en sådan åsigt är, den må nu vara mer eller mindre berättigad, obestriddigen temligen allmän. Jag kan således icke annat än tro, att hvar och en, som förut tänkt och talat öfver dessa ämnen, bör vara öfvertygad om, att den indirekta besparing, som på detta sätt kan vinnas, bör mer än tillräckligt betäcka den något ökade direkta utgiften.

Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)

Att af inrättandet utaf en artilleribyrå skulle följa tillkomsten af en ingenjörbyrå kan jag icke finna, ty anskaffning af kanoner kommer väl oftare i fråga än byggandet af fästningar, och när fästningar skola anläggas, kan ju en särskild kommission tillsättas. Kanonkonstruktioner pågå deremot beständigt, och vi må dekretera huru mycket som helst och säga att vi funnit en god konstruktion, som vi ej vilja frångå, så tränga sig dock de nya uppfinningarna på oss, och därför behöfves en permanent granskande komité, hvilket icke torde blifva behöfligt i fråga om konstruktion af fästningsbyggnader, hvilka åtminstone i länder med så ringa tillgångar, som vårt, icke alltför ofta torde ifrågakomma.

Hvad det åter skulle tjena till att, såsom den andre talaren i ämnet föreslagit, uppskjuta frågan för att få en revision af saken, förstär jag icke. Den har blifvit tillräckligt granskad så väl hvad syftet angår, som i afseende å kostnaden, och jag hade snarare väntat att få höra, att Utskottet genom mina nedsättningar varit för njuggt än motsatsen.

Då jag helt och hållet instämt i Utskottets beslut härom, anholder jag om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Grefve af Ugglas. Jag har mycket litet att tillägga till hvad den senaste talaren sagt. Den förste talaren, som ville uppdrifva den antagliga kostnaden för denna byrå, behandlade den aldeles som om de der kommenderade officerare skulle vara anstälde med fast lön, då förhållandet är, att kommendering till tjenstgöring i byrån skulle vara tillfällig och ombyte af officerare ske. Att då i kostnaden för byrån inräkna den lön, dessa officerare uppbära för sin tjenstgöring vid de respektive vapnen, är orimligt. Lika orimligt är, att officer, som kommanderas från sin hemort för att göra tjenst i byrån icke skulle erhålla särskildt arfvode för en sådan kommendering, och med den nedsättning Utskottet gjort i hvad Kongl. Maj:t föreslagit, torde medgifvas, att dessa arfvoden äro snarare låga än höga.

Hvad angår en talares anmärkning, att man vid denna riksdag bör göra så stora besparingar som möjligt, så får jag säga, att jag för min del är, lika med honom, öfvertygad derom, att der besparingar kunna göras, böra de ske, men i en fråga sådan som denna och då kostnaden uppgår till endast 25,000 kronor, torde med en nedsättning deri icke mycket vinnas.

Jag får varmt anhålla, att Riksdagen ville godkänna hvad Utskottet föreslagit. Såsom mångårig ledamot af Statsutskottet har jag sett och erfarit, huru ofta det inträffar, att just till följd deraf, att icke behandlingen af vapenfrågor varit lagd i en hand, åtskilliga förslag i den vägen framkommit, hvilka sedermera befunnits icke uppfylla de förhoppningar, man fäst vid desamma. Det är således af stor vikt och en stor besparing för staten — det insågs också temligen allmänt på båda sidor af bordet i Statsutskottet — att man vid konstruktion och beställning af dessa dyra vapen måtte gå till väga med den största omsorg och icke genom splittringar mellan de olika grenarne af försvaret eller på grund af sjelfständig verksamhet å båda hållen må skada det stora målet.

Jag tror, att det är ett bland de nyttigaste förslag, som Kongl.

Maj:t nu framlagt och anhåller om bifall dertill på det sätt Utskottet föreslagit.

Herr Jöns Pehrsson: Om jag lika med de två siste talarne vore öfvertygad om nyttan af den föreslagna byrån, skulle jag icke hafva något emot dess inrättande, men då jag icke kan sätta mig in i frågan, får jag göra min egen slutsats, dertill föranledd af hvad Herr Sjöministern nyss yttrade, att det hittills icke varit på bästa sätt staldt med dessa frågors behandling. För min del ligger det nära till hands, att chefen för Sjöförvarsdepartementet och chefen för Landförvarsdepartementet borde så mycket samverka att de, och sedan Kongl. Maj:t i sista hand, kunde utleta det bästa som i den vägen kan åstadkommas. Vi lefva i uppfinningarnas tid, och om också denna byrå inrättas, så blifva vexlingar ändå rådande. Det ligger i sakens natur, att så maste ske, då uppfinningarna väl aldrig stanna, och jag tror, att medlemmarne af Kongl. Maj:ts regering, om de meddelade sig något mera än hittills med hvarandra, skulle utan en sådan byrå som denna komma till det bästa resultat, då det väl ändå är Kongl. Maj:t, som, i dessa frågor likasom i andra, skall i sista hand besluta. Då man på senare tider ökat aflöningen för arméns officerare och då de vid kommendering i byrån skulle få behålla dagaflöning och tjänstgöringspenningar samt erhålla inqvarteringsersättning, hvilket gör att officerarne maste anse såsom en fördel att blifva kommenderade, så tror jag icke några tvingande skäl finnas att gifva dessa höga arfvoden till denna byrå. Vi hafva länge nog pågått med att börja nya företag, och om icke tiden nu är inne att göra ett uppehåll, så vet jag icke när det skulle ske. Ehuru jag vet att denna Kammare kommer att bifalla Utskottets förslag, så har jag dock velat instämma med de två föregående talare, som yrkade, att frågan åtminstone kunde anstå för att tillse, om saken icke kan på annat, lämpligare sätt ordnas. Jag är öfvertygad om att Kammaren bifaller Utskottets förslag, men å andra sidan är jag också öfvertygad derom, att Kammarens ledamöter nog vilja betänka sig innan de ingå på något nytt företag, som icke är nödvändigt, och derföre önskar jag för min del att detta förslag måtte afslås.

Grefve Hamilton: Jag förnekar icke angelägenheten af besparingar vid alla riksdagar och sålunda ännu mindre vid denna, men i en fråga som denna, som gäller försvaret, ber jag att få erinra Kammaren derom, att inom hela landet rör sig en stark oro deröfver, att Riksdagen under loppet af många år erkänt, att vårt försvar icke står på en tillfredsställande punkt, att något måste göras för dess höjande, och att det väsentligaste, som är frågan om en förändrad arméorganisation, icke blott icke kunnat bringas till ett lyckligt slut, utan att vi ännu stå på den punkt, att vi äro osäkra, när den blir löst. Då den löses, kommer den utan tvifvel att medföra så stora utgifter, att allt hvad vi under tiden kunna göra för att i materielt hänseende stärka vårt försvar är af största vikt. Det antyder icke blott, att Riksdagen delar hela folkets önskan om ett starkt försvar, utan äfven att man låter hvarje tid hafva sin omsorg, och då vi icke kunna göra

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)

något skyndsamt i afseende på arméorganisationen, böra vi åtminstone icke till en oviss framtid uppskjuta hvad som kan göras med de tillgångar vi hafva.

Hvad artilleribyran angår, så anser jag dess största förtjenst vara sammanförandet af officerare från både armén och flottan till ett gemensamt arbete. Tillfälligtvis har visserligen flottan för närvarande åtminstone en officer med framstående egenskaper såsom kanonkonstruktör, men det ligger icke i sakens natur, att alltid så skall vara. Vid artilleriet, der studierna mera uteslutande gå i sådan riktning har man större anledning att finna ett större antal officerare skicklige i artillerivapnets konstruktion, och inom flottan finnas åtminstone de förberedande kunskaper, som fordras för att kunna sätta sig in i frågan och uti artilleribyran meddela de särskilda upplysningar, som för flottans behof äro nödiga. Jag vill icke kasta skugga på flottans föregående kanonkonstruktörer, men antalet olika och mindre tjenliga modeller, som för flottan antagits, är så stort, att jag tror vi deruti hafva skäl nog att tillse, att den byrå, eller hvad man vill kalla den, som skall taga befattning med kanonkonstruktionen, organiseras så, att man för framtiden må kunna få det bästa, som för tillfället är möjligt; och att detta företrädesvis kan vinnas genom samarbete mellan båda vapnen, är min uppfattning.

De flesta anmärkningar, som gjorts mot förslaget, röra kostnaden, och derom är icke mycket att säga. Några ord ber jag dock att få tillägga. Utom de besparingar, som på andra håll komma att ske genom inrättandet af denna artilleribyrå, nemligen att anslaget för artilleristaben kan i någon mån minskas jemte andra mindre väsentliga besparingar, måste man ihågkomma, att allt hvad som genom artilleribyran skall göras, uträttas nu af officerare inom artilleriet, hvilka icke göra det för intet, och denna omständighet borttager också anmärkningen, att byran skulle fordra en tillökning i officerarnes antal. Detta är icke förhållandet, då allt hvad som af byran skulle göras, komme att verkställas af dertill kommenderade officerare, hvilka i händelse af krig återgå till sina vapen och således äro der att påräkna.

Man har sagt, att om en artilleribyrå inrättas, skall följden deraf blifva inrättandet äfven af en ingenjörbyrå; men samme talare, som yttrade detta, fälde derjemte ordalag, som angåfvo, att en ingenjörbyrå vore både öfverflödigt och, som jag tror, nästan skadligt. Är förhållandet sådant är det icke troligt, att han är den ende inom ingenjörvapnet, som inser detta, och i sådant fall vet jag icke hvarifrån ett dylikt förslag skulle komma. Artilleribefålet och flottans befäl hafva ansett, att en artilleribyrå vore nyttigt, och den är föreslagen. Inser ingenjörbefålet att en sådan ingenjörbyrå är obehöfligt, så vet jag icke hvarför detsamma skulle tvingas komma fram med ett förslag derom, endast därför att man för annat ändamål ansett det nyttigt. Man har äfven sagt, att officerarne af ingenjörvapnet borde ingå i byran, om den blifver inrättad. Jag kan dock icke inse skälet dertill. Jag kan förstå hvarför officerare från flottan måste gå in i en sådan byrå, emedan kanonernas konstruktion vid flottan måste till viss grad vara olika mot den för armén. Men hvad fästningarne beträffar, gäller icke samma förhållande. Hvad man behöfver veta af en ingenjörofficer, är

uppgift på hvar och huru de kanoner skola placeras, som skola användas på fästningarne. Men huru de skola konstrueras för att göra bästa möjliga verkan, hvilka projektiler, som skola begagnas för dem, och mera sådant, för att bestämma detta behöfver man icke veta mera, än de uppgifter, som skriftligen kunna erhållas af chefen för ingenjör-corpsen. Jag tror sålunda, att intet behof förefinnes att i byrån insätta ingenjörofficerare.

Då chefen för Sjöförsvarsdepartementet förklarar sig någorlunda tillfredsstäld med Utskottets förslag och icke framställt något annat yrkande, vill jag icke heller för min del yrka på bifall till Kongl. Maj:ts proposition, utan inskränker mig till att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Det förnämsta skäl, som blifvit framställt emot Utskottets förslag, torde vara det, att man bör iakttaga all möjlig sparsamhet, och det kan icke nekas, att det är ett talande skäl; men just det skälet bör föranleda, att när man ändock måste nedlägga ofantliga kostnader på sitt försvar, man må söka ordna på bästa sätt, så att man bland dessa dryga utgifter icke gör många, som leda till ren förlust, och sådant blifver följdén, om man konstruerar nya vapen, som visa sig icke vara dugliga, eller om man behåller gamla, som icke heller duga. Man måste därför följa med utvecklingen och se till, att, när man bekostar allt annat för sitt försvar, man också må bekosta det, som är det viktigaste, nemligen fullt goda och tidsenliga vapen, fullt så goda, som någon annan har. Klart är nemligen, att — man må under freden hafva nedlagt hvilka kostnader som helst på sitt försvar — om man uti krig träder upp emot en fiende, som har bättre vapen, så blir man slagen och hvad man förut utgifvit för alla andra delar af försvaret är bortkastadt. Då vi tillika veta, att ständiga pågående stora förbättringar år efter år göras både i vapenkonstruktion och tillverkning, så måste det väl vara angeläget att vi också i vårt land söka följa med de förbättringar, som ske på andra ställen; men dertill fordras icke blott att läsa om hvad som göres på dessa ställen, eller lita på att det, som skrifves vara bäst, också verkligen är det, utan man är tvungen att, om än icke alltid göra egna konstruktioner efter främmande mönster, dock alltid anställa mycket noggranna försök, innan man godkänner nya vapen och beslutar deras införande — och för allt detta behöfves åter personer, som egna sig åt denna högst viktiga sak att söka noga pröfva och undersöka om och i hvad mån vi inom vårt land böra använda de förbättringar, som äro gjorda på andra håll. För att åstadkomma detta måste inom de vapenslag, som äro i fråga, bland det stora antalet officerare, som der finnas, härtill utväljas dem, som besitta den största vetenskapliga bildning inom sitt yrke och äro af naturen med själsgäfvor bäst utrustade och som, efter att under någon tid hafva sysselsatt sig med de praktiska värf, som tillhöra vapenslagets tjensteutöfning, böra uteslutande egna sin tid och sina krafter åt de maktpåliggande arbeten, som inom den föreslagna artilleribyran borde komma att förrättas; och att dessa då erhålla någon liten ersättning för dessa trägna och ansvarsfulla uppdrags fullgörande eller för att förskaffa sig kunskaper i de svåra ämnen, som de skola hand-

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

*Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

lägga, i stället för att de eljest kunde gå lediga, borde således ingen anse vara någon obillig fordran. Sådan ersättning har, fastän icke på så ordnad sätt som här föreslagits, äfven lemnats hittills; ty ehuru icke några varit särskildt utsedde att ständigt sysselsätta sig med ifrågavarande arbeten, hafva dock inom de olika vapnen, såväl inom flottan som inom artilleriet, officerare varit kommanderade, som det ålegat att, emot dertill anslagna arfvoden, sysselsätta sig med sådana arbeten som erfordras för att vi skola kunna söka följa med vapnens utbildning inom de olika länderna.

Nu har en talare på bänken framför mig hänvisat derpå, att det är cheferne för de båda departementen, som skola sammanhålla det hela, och det är otvifvelaktigt, att så är förhållandet i sista hand. Men med de många bestyr, som äligga dem, är det omöjligt för dem att göra något uttalande i frågan, savida icke en föregående utredning egt rum. Sadana utredningar hafva äfven förut skett, men de hafva i brist af enhet och plan vid denna ledning icke skett med den omsorg och noggrannhet, som varit nödiga, och derjemte hafva de företagits särskildt för sjöförsvaret och särskildt för landtförsvaret utan att någon chef funnits, som ledt de särskilda arbetena till ett gemensamt mål. Jag tror derfor, att man kan påstå, att det nu i fråga varande förslaget, långt ifrån att föranleda större utgifter, tvärtom leder till betydliga besparingar och derjemte förebygger nedläggandet af stora kostnader på företag, som icke blifvit tillräckligt pröfvade och derfor föra till förlust i stället för vinst. Att uppskjuta är från år det som är nyttigt, är en gammal sats, som man ofta hör förordas och äfven ser tillämpas; det är icke farligt, säger man, det händer oss intet. Men derfor att denna sats ofta upprepas, blir den icke mera sann, utan han tvärt om tilltager i skadlighet just derfore att sedan man redan dröjt att göra hvad man bör göra, så blir förhållandet alltjemt så mycket sämre ju längre man fortfar med sitt dröjsmål. För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenius: Jag hyser en lifvig önskan att vi må följa med i alla de förbättringar, som göras vid artilleriet och å skjutvapnen och icke blott att vi må följa med och förbättra utan gå vida öfver, hvad utländingarne åstadkommit. Men jag är förvissad om att derest man sätter till ett embetsverk härför, så när man icke målet. Det är icke sagdt, att man kan få in i detta embetsverk de dugligaste personerna inom flottan och artilleriet, och derfor är det bättre att icke utse några, som äro permanenta, utan år efter år utvälja de mest framstående för att anställa granskningar och förbättringar. Det är derfor som jag icke kan finna att det är nyttigt att inrätta ett sådant embetsverk, utan jag tror tvärtom, att målet skulle nås bättre, om man sökte upptäcka och genast använda de goda krafter, som kunna finnas. Det lärer väl icke saknas medel att aföna dessa på bästa vis, och icke heller lärer det vara omöjligt att regeringen kan af hvad som utaf desse män kan blifva utarbetadt draga de bästa resultat.

På dessa grunder yrkar jag afslag å Utskottets framställning i denna punkt.

Friherre Klinckowström: Jag vill icke förlänga diskussionen, ty jag kan förutse utgången; men några punkter finnas dock, hvilka jag nödgas upptaga till besvarande.

*Inväntande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)*

En talare har sagt, att jag skulle yttrat, att de officerare, som skulle sysselsättas i byrån, blefve onyttiga för artillerivapnet. Så illa har jag icke uttryckt mig och jag tror att han missuppfattat min mening. Jag nämnde, att de blifva icke disponibla för den öfriga tjänstgöringen inom artilleriet. Att de genom sin sysselsättning inom byrån med artilleriets scientifika del skulle blifva onyttige för vapnet, har jag deremot icke yttrat. Hvad vidare beträffar den jämförelse, samme talare gjorde mellan kostnaden för en grof artilleripjes och kostnaden för artilleribyrån, så har han sammanblandat två olika saker. Det ena kan nemligen jämföras med en ränta, och det andra med ett kapital; kostnaden för byrån är årlig, men utgiften för en artilleripjes är ett för *en* gång utgifvet kapital. Man har vidare jämfört de konstruktioner som förekomma vid fästningsbyggnader med dem som erfordras vid artilleriet, och sagt att, om man gillar principen af en artilleribyrå, inrättandet af en ingenjörbyrå dock icke deraf borde blifva en följd. Jag tror tvärtom att konstruktionen af fästningsbyggnader — och jag ber Herrarne tro att jag icke talar utan allt slags sakkännedom — göres icke på en gång utan så småningom, och att den är betydligt svårare än konstruktion af kanoner. Dessutom har ingenjörvapnet fått sig tilldeladt både trupp och en ganska invecklad bryggmateriel, i anledning hvaraf konstruktionerna der äro större och viktigare än vid artilleriet.

Hvad här blifvit taladt om, att man skulle uppmuntra de officerare, som sysselsätta sig med artillerikonstruktioner och öfriga ärenden, som äro upptagna såsom föremål för byråns verksamhet, så tror jag, att en sådan uppmuntran kunde ega rum med större framgång, om den skedde genom *befordran*, och rättvisa egnades de enskilda officerarne, som visade sig skicklige utöfver hvad tjensten i allmänhet fordrade. Vill man på det sättet uppmuntra den enskilde officers sträfvanden, tror jag det vore mycket mera välsignelsebringande för vapnet och fäderneslandet än på den väg, man nu vill söka göra det, eller genom höga arvoden. Jag tror det är att döda den enskilda skickligheten inom vapnet, att monopolisera den inom en artilleribyrå, och då artilleriofficerarne hafva både lön och dagaflöning, så vet jag icke, att de behöfva något mera. Då en öfverstelöjtnant har i lön, dagaflöning m. fl. dylika förmåner 7,540 kronor, en äldre kapten 4,120 kronor, och en yngre kapten 3,120 kronor, så synes mig som om dessa löner vore dem gifna för att de skola göra någon nytta. Anser man en artilleribyrå nödig, så hvad är enklare än att generalfälttygmästaren befaller de officerare, han anser skicklige, att förstärka den nuvarande artilleristaben; man får då en sådan byrå som man önskar, aflöningen oberäknad, och den anser jag vara alldeles öfverflödig.

Låt dem, som äro kommenderade till en sådan förstärkt byrå och der visat sig skicklige, blifva ihågkomna genom *befordran* och genom sådana utmärkelser, som bäst sporra officerare till flit.

Jag har icke af någon bland de talare, som här uppträdt, blifvit

Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)

öfvertygad om nyttan af den föreslagna byrån, utan anser den tvärtonskadlig och yrkar derfor fortfarande afslag å den föredragna punkten.

Herr Wijkander: Jag är icke talare och känner mig därför sällan manad att begära ordet. Men under en diskussion kunna stundom sägas saker, som nästan göra det till en pligt att, när man har rätt att taga till ordet, äfven göra det. Här har yttrats af en talare, att det vore fråga om inrättande af ett *embetsverk*, och att man i stället borde år efter år välja ut de skickligaste. Om jag åter rätt förstått det förslag, som är i fråga, så är det just detta senare det afser. Här finnas inga löner, här finnas arfvoden. Hvarför finnas de? Derför att chefen för vapnet skall kunna taga ut dem, som äro lämpliga, utan att tillfoga dem en ren penningeförlust, och det är väl billigt, att man får en ersättning, derför att man är lämplig, och icke i stället straffas derför, hvilket vore händelsen om man kommenderades t. ex. från annan ort och icke finge något arfvode.

Hvad är väl meningen med detta förslag? Det är icke något nytt, ty sjelfva saken finnes förut, i det nemligen särskilda officerare vid artilleriet och flottan användas för tekniska frågors behandling. Att de härför erhålla arfvoden är ej heller något nytt. Men hvad som är nytt, är att flottans och artilleriets skickligaste officerare, som är från år efter behof dertill uttagas af sina chefer, få arbeta gemensamt, så att den duglighet, som finnes inom flottan, tillgodogöres för armén och tvärtom. Det kan väl icke vara förenligt med god hushållning att låta flottans officerare sitta i en särskild byrå och låta en annan byrå arbeta för armén. Är det då icke rätt att de få samverka och arbeta tillsammans? Det är en misstyding, om man säger att det är fråga om ett *embetsverk*. För min del anser jag den för flottan och armén gemensamma artilleribyran nyttig och anhåller derfor om bifall till Utskottets förslag.

Hvad beträffar den siste talarens anförande, så vill jag icke inlåta mig i besvarande af detsamma, icke derför att svar icke finnes, utan emedan jag icke vill med en gagnlös polemik upptaga Kammarrens tid.

Grefve Lagerberg: Vid bedömandet af denna fråga har jag för min del funnit, att sammanförandet af splittrade krafter, som nu arbeta hvar för sig inom landt- och sjöförsvaret, vid de konstruktioner och arbeten hvarom nu är fråga vore en stor fördel, och då jag, på grund af för handen varande förhållanden och mig till buds stående uppgifter, kommit till en sådan öfvertygelse, har jag icke tvekat att i Stats-Utskottet biträda beslutet om inrättande af en artilleribyrå. Jag har äfven varit med om beviljandet af de i Stats-Utskottet föreslagna arfvoden, ehuru jag visserligen haft något att invända mot ett par af dem, nemligen i syftning att något höja dem, ehuru icke till de af Kongl. Maj:t föreslagna belopp. Då man är öfvertygad om nyttan af denna byrå och skall bestämma aflöningen, bör man väl se till huru härmed förut varit bestäldt, och hvilken kostnad som derför nu utgår. Hvad beträffar den af Stats-Utskottet uppgifna summan, som förut utgifvits för dessa ändamål, så har en föregående talare yttrat,

att i fråga varande summa icke skulle vara exakt, enär uti densamma inginge utgifter, som sedermera äfven skulle utgå från den föreslagna artilleribyrån. Detta är sant, hvad beträffar resepenningarne, men denna kostnad utgör endast en försvinnande liten del af summan, enär den endast omfattar kostnaderna för ångbåts- och jernvägsbiljetterna. Den nu utgående egentliga utgiften är dagtraktamentet för officerarne. Nu säger man, att arfvodena i byrån skulle vara för stora. För min del kan jag icke finna, att man bör bestämma dessa arfvoden så lågt, att en officer, som kommenderas till byrån, får mindre än han nu, enligt gällande författningar, har rätt att uppbära för dylika uppdrag. Om en officer nu t. ex. kommenderas att ligga ett år på Finspong, så har han rättighet att behålla både lön och dagaflöning och får dessutom uppbära reseersättning och i fall han är i löjtnantsgraden 3 kronor om dagen. Multiplicerar man antalet af årets dagar, 365, med 3, så får man den summa, som en officer under sådan kommendering nu är berättigad att årligen åtnjuta, och hvilken är större än det arfvode som Utskottet föreslagit att han skulle få, om han för sin skicklighets skull blefve kommenderad till tjänstgöring i byrån. Det synes mig därför omöjligt att komma ifrån att gifva desse officerare något arfvode. Huru stort detta bör vara för den lägsta grad af officerare, som kan komma i fråga, finner man således lätt, om man multiplicerar 3 med 365. Nu har man föreslagit att bestämma det till dels 1300 kronor, dels 1000 kronor för officerarne och 1800 kronor för chefen. För min del tycker jag icke, att det är för mycket, helst som de fleste af desse officerare enligt gällande författningar redan äro lagligen berättigade till en sådan ersättning.

Att den ifrågasatta byrån icke kan blifva ett embetsverk, ligger i sakens natur, då den är utslutande grundad på arfvoden, och Utskottet har gått så långt för att undvika skenet af s. k. permanens, att den af Kongl. Maj:t föreslagna maskiningeniören, som varit föreslagen att uppföras på fast stat och erhålla lön, äfven blifvit tillagd arfvode.

Hvad för öfrigt blifvit anfördt vill jag nu icke fästa mig vid, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag ber blott att med ett par ord få besvara den siste talarens uppgift, att de officerare vid artilleriet som skulle kommenderas till artilleribyrån skulle åtnjuta de å byråns stat upptagna arfvoden i stället för sina dagaflöningar. Detta är icke fallet, utan de skola, på sätt af motiven till förslaget synes, utom arfvodena åtnjuta och bibehålla sina löner och dagaflöningar. Således skulle de genom sin tjänstgöring vid artilleribyrån komma att åtnjuta två dagaflöningar.

Grefve Lagerberg: Jag ber att få påpeka, att det verkligen ej förhåller sig så, som den siste talaren nu uppgifvit. Om en officer, som enligt författningarna nu åtnjuter lön och dagaflöning, blir kommenderad till Skåne eller Norrland, så får han dessutom rese- och traktamentsersättning. Såsom general får jag tio kronor om dagen; vore jag kapten, finge jag tre kronor. Herrarne behagade således finna

Inrättande af
en Artilleri-
byrå för
armén och
flottan.
(Forts.)

Inrättande af
en Artilleri-
byrå för armén
och flottan.
(Forts.)

att jag kommer att uppbära icke blott min lön och dagaflöning utan rese- och traktamentsersättning enligt gällande författningar. Den siste talaren hade troligen ej reda på dessa författningar, ty de hafva kommit ut på senare tider och äro en nyhet sedan den tid, talaren var med om ingenjörernes förhållanden.

Friherre Klinckowström: Med afseende å hvad den siste talaren nämnde ber jag endast att få hänvisa till utlåtandet, der det står »att byråns militärpersonal måtte under sin anställning derstädes få bibehålla de vid artilleriet och flottan densamma tillkommande aflöningsförmåner — såsom lön, dagaflöning — — — samt åtnjuta inqvarteringsersättning efter grad». Men de skola, ehuru det är oegentligt, nu dessutom när de resa åtnjuta nya löneförmåner. Det är alldeles afgjort, att, utom arfvode i byrån, åtnjuter en öfverstelöjtnant, som ditkommenderas, 7,540 kronor, en äldre kapten 4,120 kronor, en andre kapten 3,120 kronor och en löjtnant 2,080 kronor. Jag går in på att officerarne böra vara väl betalda, men jag motsätter mig att de blifva öfverflödigt betalda, ty det tjenar till ingenting, utan uppmuntrar blott till att hålla sig qvar i byrån till skada för dess verksamhet och artilleriets utveckling.

Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att innan han upptog och framställde propositioner på de hufvudsakliga yrkanden, som under den hållna öfverläggningen blifvit gjorda, det torde vara lämpligt, att Kammaren fattade beslut i afseende å den rättelse i det under Bil. Litt. B upptagna förslag till stat för arméns och flottans artilleribyrå, om hvars vidtagande Herr *Carl Ekman* vid öfverläggningens början gjort hemställan, och hvilken rättelse bestode deri, att från stycket »Anm. 6» uteslötes orden: »och blifver pensionsberättigad vid 60 års ålder»; hvarefter proposition om iakttagande af denna rättelse framställdes och med ja besvarades.

Efter att sedermera hafva upptagit de gjorda yrkandena om dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställde Herr Talmannen proposition på dessa yrkanden, af hvilka propositioner den första besvarades med talrika ja jemte åtskilliga nej, och den senare med talrika nej jemte åtskilliga ja; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades och, då dervid svarades talrika ja jemte åtskilliga nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

4:de punkten.

Bifölls.

Inrättande af
en intendentur
på Karlsborg.

5:te punkten.

Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena *Björnstjerna*: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet på en af de förändringar, Utskottet här föreslagit, och hvilken torde hafva tillkommit genom ett missförstånd. I Kongl. Maj:ts proposition har för förvalta-

ren vid central- och hufvudförrådet på Karlsborg föreslagits en lön af 2,800 kronor och tjenstgöringspenningar till belopp af 1,200 kronor, eller tillsammans 4,000 kronor, och efter 5 år skulle han vara berättigad till ett ålderstillägg af 500 kronor samt efter 10 år till ett ytterligare tillägg af 500 kronor. Utskottet yttrar härom: »Det har syntes Utskottet, som kunde förvaltaren vid central- och hufvudförrådet åtnöjas med *ett* ålderstillägg, så att hans aflöning efter 5 år komme att uppgå till 4,500 kronor, hvarförutom aflöningens fördelning i lön och tjenstgöringspenningar torde böra lämpas efter Riksdagens beslut i afseende å kanslisekreterarne i justitiedepartementets expedition, hvilkas aflöning vid tillträdet till tjensten jemväl utgör 4,000 kronor. Den skulle sålunda utgöra lön 2,500 kronor och tjenstgöringspenningar 1,500 kronor.» Utskottet torde härvid hafva förbisett, att kanslisekreterarnes pension beräknas efter hela lönen tillsammans med hela beloppet af ålderstilläggen, d. v. s. att kanslisekreterare med 2 ålderstillägg äro berättigade till 3,500 kronor i pension. Ifrågavarande förvaltare deremot skulle enligt Kongl. Maj:ts proposition vara berättigad till endast 3,040 kronor i pension, emedan hans pension utgår efter de för armén fastställda vilkor med endast 80 procent af lönen. Han skulle således redan efter Kongl. Maj:ts proposition få 460 kronor mindre än en kanslisekreterare, och efter Utskottets förslag skulle han få endast 2,400 kronor i pension. Denne förvaltare skulle bekläda en särdeles vigtig och ansvarsfull befattning. Det är naturligtvis särdeles viktigt, att man dertill må kunna få en mycket pålitlig och duglig man och att man kan hålla honom kvar på platsen. Han är dessutom utsatt för att kunna åläggas högst betydliga skadeersättningar om något af de stora förråd, han har under sin vård, skulle förderfvas och det ansåges hafva skett genom bristande tillsyn å hans sida. Jag tror således, att allt talar för att i afseende å denne förvaltare tjenstgöringspenningarne och ålderstilläggen bestämmas i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, å hvilken jag får yrka bifall.

*Inrättande af
en intendentur
på Karlsborg.
(Forts.)*

Grefve af Ugglas: Till en viss del vill jag gifva Herr Ministern rätt. Det var verkligen ett litet förbiseende som vållade den af Utskottet föreslagna förändring i afseende å lön och tjenstgöringspenningar. Man förbisåg nemligen, att alla dessa på intendenturen upptagna personer skulle i afseende å pension ega de för armén fastställda rättigheter, och man antog, att denne förvaltare skulle komma i samma kategori som civile tjenstemän, i hvilket fall han med ett ålderstillägg af 500 kronor skulle komma upp till en lön af 3,300 kronor med ty åtföljande rätt till pension till samma belopp, under det att sjelfva intendenten, som erhöle endast 80 procent af lönen såsom pension, således finge en pension understigande förvaltarens. Sedan beslutet väl blifvit fattadt och skulle sättas upp, märkte man misstaget, men då var det för sent att rätta det, och för att få något skäl, anfördes det, som den föregående ärade talaren uppläste, men hvilket jag gerna medgifver icke vara fullt tillämpligt på ifrågavarande tjensteman. Jag skall således för min del medgifva och yrka att, i likhet med hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, lönen sättes till 2,800 kronor och tjenstgöringspenningarne till 1,200 kronor, men jag tror, lika

Inrättande af en intendentur på Karlsborg. (Forts.) med Utskottet, att med ett ålderstillägg efter 5 år denne förvaltare bör vara fullt aflönad. Jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag, endast med den ändring att lön och tjänstgöringspenningar bestämmas till de af Kongl. Maj:t föreslagna belopp.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Talmannen, att i afseende å den nu förevarande punkten, om hvars antagande utan förändring något yrkande ej blifvit gjordt, hade framställts dels yrkande derom, att punkten måtte bifallas med den förändring, att aflöningsförmånerna för förvaltaren vid central- och hufvudförrådet på Karlsborg beständes i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, och dels utaf Grefve af Ugglas yrkande om bifall till punkten med den ändring, att aflöningsförmånerna för nämnde tjänsteman skulle sålunda fastställas, att han väl finge de af Kongl. Maj:t såsom lön och tjänstgöringspenningar föreslagna belopp, men endast ett ålderstillägg.

Härefter framställde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på punktens antagande med den ändring, att aflöningsförmånerna för meranämnde tjänsteman beständes i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej, och slutligen proposition på Grefve af Ugglas' yrkande, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvaruppå, och efter det den i ordningen andra propositionen ånyo blifvit framställd samt med många ja jemte åtskilliga nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

6:te punkten.

Bifölls.

7:de punkten.

Aflöning för en andre löjtnant vid Jemtlands hästjägarecorps.

Friherre Klinckowström: Jag nödgas här, i olikhet med hvad Stats-Utskottet föreslagit, förena mig i den reservation, som vid denna punkt är framställd af åtskillige reservanter inom Utskottet, och som återfinnes på sid. 40. Deras förslag till utlåtande är så lydande:

»Då emellertid förslag blifvit inom Riksdagen väckta om en fullständig ombildning af vårt försvarsväsende, och dessa förslag för närvarande äro på utredning och pröfning beroende, har Utskottet vid sådant förhållande ansett sig icke kunna tillstyrka vidtagande af partiella ändringar i arméns nuvarande organisation, helst då de, på sätt med förevarande förslag är fallet, icke kunna för försvaret vara af någon vigt; hemställande alltså Utskottet,

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af aflöning för en löjtnant af andra klassen vid Jemtlands hästjägarecorps icke må vinna Riksdagens bifall.»

Jag anhåller vördsamt, att Herr Talmannen måtte framställa proposition på bifall till detta förslag.

Grefve Lagerberg: Jag tillåter mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det är väl alldeles uppenbart, att, då Kongl. Maj:t funnit att behofvet påkallar en andre löjtnant vid Jemtlands hästjägarecorps, man ej gerna bör säga, såsom reservanterne gjort, att förslaget ej är af någon vikt. Likaledes torde det vara klart, att man ej därför att landtförsvarets omorganisation står på dagordningen kan med slagordet »en fullständig ombildning af försvarsväsendet» slå ihjäl hvarenda begäran som kan vara nyttig för armén i ett eller annat hänseende. Hvad nu denne andre löjtnant beträffar, så är vid ifrågasvarande corps tillgången på befäl mycket knapp, så att vid beväringens öfningar endast med svårighet befäl finnes så att de kunna vederbörligen försiggå.

Aflöning för en andre löjtnant vid Jemtlands hästjägarecorps.
(Forts.)

Särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten på att här ju är fråga om att öka arméns befäl, och hvilken än den blifvande organisationen må vara, skall behofvet af ökad befäl i alla händelser göra sig gällande. Då man väl icke kan, så att säga, ruska ur armen ett fullbildadt befäl, så torde väl en i tid företagen ökning af befålet innebära ett ganska klokt steg. På dessa skäl upprepar jag mitt yrkande om bifall till den Kongl. propositionen.

Herr von Kræmer: Jag kan ej neka till att den af flera statsutskottsledamöter från Andra Kammaren vid denna punkt afgifna reservation förefaller mig, jag hade så när sagt, ledsam och tyckes innebära ett dåligt förbud. Då nemligen i det förslag till landtförsvarets organisation, som i Andra Kammaren blifvit framlagdt, säges bland annat, att officersstammen skulle mer än fördubblas, så synes det mig att det hade varit mera logiskt att säga, att då ett förslag om arméns omorganisation med stor ökning af befålet föreligger, man icke haft något emot att vidtaga den i denna punkt föreslagna åtgärden, som ju går i denna riktning. Jag tillstyrker därför bifall till det Kongl. förslaget.

Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena Björnstjerna: Till hvad redan blifvit yttradt för Kongl. Maj:ts proposition vill jag endast lägga den anmärkning, att anställandet af en andre löjtnant väl icke kan vara förenadt med någon fara, ty om man vill draga in platsen sedan, så blir väl denne officer inom icke allt för många år befordrad till förste löjtnant, och indragningen kan då ske, om man så finner för godt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag dera, framstälde Herr Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Förhöjning i
indelta arméns
vapenöfnings-
anslag.

8:de punkten.

mom. a.

Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena Björnstjerna: Kongl. Maj:t har föreslagit, att detta belopp måtte uppföras på ordinarie stat. Utskottet har ansett, att erfarenheten ännu icke tillräckligt ådagalagt behovet af anslaget och därför föreslagit, att det måtte äfven nu uppföras på extra stat. Då vi alla önska, att arméns öfningar måtte utsträckas mer än för närvarande är förhållandet, så är väl föga sannolikt, att behovet af detta anslag skall komma att förminsкас. I de flesta afseenden kan det visserligen göra detsamma om anslaget står på ordinarie eller extra stat, men i ett afseende medför det mycket stor olägenhet om anslaget blir stående på extra stat, nemligen deri att redovisningen blir särdeles invecklad, ja nära nog omöjlig att korrekt verkställa. Det öfriga öfningsanslaget, som är reservationsanslag, skulle egentligen utgå till sista styfvern innan detta anslag finge användas, men det är naturligtvis alldeles omöjligt att beräkna när så är förhållandet, enär redogörelserna från regementena inkomma först i slutet af året eller början af följande år, och man måste därför anvisa samtidigt på båda anslagen, hvilket är oformligt, men ej kan undvikas. Ganska önskligt vore således, att anslaget blefve uppfördt på ordinarie stat, och jag får i det afseende yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve af Ugglas: Jag vill icke bestrida, att goda skäl finnas för Kongl. Maj:ts förslag att detta anslag skall uppföras på ordinarie stat. Likaså tror jag icke, att det anslag som hittills utgått skulle komma att vid betydligt sänkta pris understigas, och då samtliga ledamöter af Stats-Utskottet tillsvidare godkänt att bibehålla anslaget på extra stat, skedde det helt enkelt därför, att något derutöfver icke stod i närvarande stund att vinna. Oberäknadt den lilla svårigheten vid redogörelsen synes det mig, då Riksdagen icke visat någon benägenhet att nedsätta anslaget, ehuru det är uppfördt på extra stat, icke medföra någon olägenhet att det der får kvarstå, och jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Kræmer: Jag vill icke i Kammarrens minne återkalla åtskilliga ledsamma hågkomster angående detta anslag från senast hänsvunna tider, men då dessa nu af Utskottet blifvit helt och hållet undanskjutna och något motstånd mot anslagets belopp inom Utskottet ej yppat sig, om anslaget blott får stå kvar som förut såsom extraordinarie, så tycker jag, att det är litet oförsigtigt att för en obetydlig formfråga vilja rifva i gamla förhållanden. Ett särskildt skäl att bifalla Utskottets hemställan kan hemtas redan af anslagets titel, som är »indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar.» Här om någonsin gäller det skäl, reservanterne anført vid förra punkten. Skulle det icke vara nästan en utmaning, om man nu uppförde på ordinarie stat ett anslag till indelta arméns vapenöfningar? Redan detta benämningsskäl vore för mig tillräckligt för bifall till Utskottets

hemställan. Då jag ej heller i sak kan finna någon betänklighet vid hvad Utskottet föreslagit, så får jag anhålla om bifall dertill.

*Förhöjning i
indelna arméns-
vapenöfnings-
anslag.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet oförändradt och dels momentets antagande med den förändring, att det ifrågavarande anslagsbeloppet, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, uppfördes på ordinarie stat, framställdes proposition på bifall till momentet oförändradt och besvarades med ja.

Mom. b.

Bifölls.

Herr Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

9:de punkten.

Friherre Klinckowström: Af samma skäl, hvarpå jag vid 7:de punkten, angående tillsättande af en andre löjtnant vid Jemtlands hästjägarecorps, yrkade afslag å Utskottets hemställan, får jag begära afslag äfven å detta förslag, och jag åberopar i detta hänseende den grund, som af de II reservanterne anförts. Jag tror det vara ganska obetänksamt att, då det är fråga om en genomgående reorganisation af armén, ytterligare öka de nuvarande regementenas officerspersonal med en befattning, som, efter mitt förmenande, mycket väl kan skötas af den redan der på stat anställda personal. Vid remissen af den Kongl. propositionen tog jag mig friheten att af ett annat skäl anhålla att Stats-Utskottet måtte afstyrka förevarande anslag. Jag ansåg nemligen, att för en så liten truppstyrka, som lifgardet till häst, vore en adjutant alldeles tillräcklig. Det af Kongl. Maj:t anförda skäl att den andre regementsofficeren borde hafva en adjutant är för mig ej alls talande, och jag yrkar derfor afslag å denna punkt.

*Aflöning åt en
andre ryttmä-
stare och en
andre adjutant
vid lifgardet
till häst.*

Friherre von Essen: Frågan om en genomgående arméorganisation kan väl sägas hafva stått på dagordningen i mer än 10 år, och den står ej mer eller mindre på dagordningen nu än för 10 å 12 år sedan. Om under denna period icke någon förbättring i försvarsväsendet vidtagits, ingen gren af försvarsverket utvecklats, så hade sannerligen det stått illa till i närvarande stund. Då den förökning af befäl, som här är framställd, just går i samma riktning som det arméförslag, hvilket nu ligger under behandling, synes det mig vara fullt skäl att bifalla Kongl. Maj:ts, af Stats-Utskottet tillstyrkta begäran, och jag anhåller derom.

Grefve af Ugglas: Då Kammaren redan antagit Utskottets förslag i föregående punkt af det skäl, att Kammaren ansåg det närvarande behovets fyllande icke böra undanskjutas till en framtida regle-

*Aföning af en
andre ryttmä-
stare och en
andre adjutant
vid lifgardet
till häst.*

(Forts.)

ring af landtförsvaret i dess helhet, torde deri ligga tillräckligt skäl för bifall till Utskottets hemställan äfven i denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Det är alldeles uppenbart, att Kammaren kommer att bifalla hvad Utskottet här föreslagit, och jag skulle vilja påstå, att det vore besynnerligt, om så icke skedde, och jag skulle då knappast vilja tillhöra denna Kammare. Jag vill emellertid icke därför yrka bifall till Utskottets förslag; det går nog igenom min bön förutan; utan jag vill endast till protokollet nedlägga mina tankar i denna fråga. Icke heller vill jag yrka afslag, af det skäl att saken i och för sig skulle vara obehöflig, men om derunder låge såsom en innersta plan tanken att så småningom söka utveckla det försvar, vi redan hafva, då skulle jag vara den förste att yrka afslag å alla sådana här partiella förbättringar. Emellertid, som sagdt, det torde icke tjena till något att här söka tala för afslag å Utskottets hemställan, utan det enda minoriteten kan göra är att vid voteringarne afgifva sina röster för den åsigt, den anser riktig. Jag inskränker mig till att yttra detta, emedan, som sagdt, jag icke anser det tjena till något att yrka afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställde Herr Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

10:de punkten.

Friherre Klinckowström: Af samma skäl, jag framställt vid den föregående punkten, får jag här i likhet med de II reservanterne yrka afslag å denna punkt.

Grefve af Ugglas: Jag anhåller endast få yrka bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställde Herr Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

11:te—25:te punkterna.

Biföllos.

26:te punkten.

*Bestyckning af
Karlsborgs
fästning.*

Herr Wennerberg: Kongl. Maj:t har till Karlsborgs bestyckning begärt 300,000 kronor och det på särskild grund deraf, att vederbörande myndighet till Kongl. Maj:t inkommit med underrättelse derom,

att slutvärnet och hufvudvallen med tillhörande kaponierer vid fästningen nu vore i det närmaste färdiga.

Det torde för ingen af denna Kammares ledamöter vara obekant, hvilket långvarigt, dyrt och förtjenstfullt arbete blifvit nedlagdt på denna fästning, måhända vår starkaste i nödens stund, såvida den blir så bestyckad, som är ifragasatt och som hvar och en finner vara nödvändigt, om den med skäl skall få det namnet att vara en central-fästning för Sverige.

Utskottet har mot de i statsrådsprotokollet anförda skäl för denna Kongl. Maj:ts äskan endast anført *ett*, som jag ingalunda vill ringakta, men här finner mindre på sitt ställe, nemligen att nu under den rådande tryckta penningställningen »utgifterna böra, så vidt ske kan, inskränkas» och därför passat på att här göra en nedsättning och i stället för 300,000 kronor tillstyrka beviljande af endast $\frac{1}{2}$ deraf. Om jag tänker mig att samma skäl, hvilket ju lätt kan komma att under nästa och flera följande år med lika giltighet anföras, finge tagas för godt, blefve bestyckningen af denna fästning utdragen öfver 30 år. Det vore att på grund af en lång och lycklig erfarenhet af fredens välsignelser taga allt för mycket på hand inom förhoppningarnas område; och någon, jag må väl säga det, ömkligare gestalt än en fästning, på hvilken ett fattigt land nedlagt så otroligt mycket arbete och penningar som på denna, utan att sedermera under decennier vårdat sig om att försätta den i försvarsskick, kan man väl icke tänka sig. Hvem har väl de framtida ödena så klara för sig, att han icke åtminstone *kan* tänka sig den dag komma att inträffa för Sverige, då det klokaste, som landet med sin krigsmakt kunde göra, vore att skyndsamt förfoga sig just till denna fästning och spränga den med alla dess blottade vallar och skansar i luften, på det att den icke må blifva det tryggaste försvar *för* fienden *mot* oss sjelfva. Jag vet att många skola säga att vi behöfva ej frukta för krig, att det är lång väg till Karlsborg och att fienden icke så snart kommer dit; men hvad som är säkert är, att, *när* kriget kommer, det kommer att gå tillräckligt hastigt, för att Sverige *icke* skall hinna att först då skaffa fästningen nödig bestyckning; och hvartill har då hela detta stora arbete tjenat, som hvar och en *nu* säger sig önska snart måtte blifva färdigt!

Jag vet mer än väl att i allmänhet respektera det skäl, som Utskottet under den närvarande ställningen funnit talande; men det finnes vissa punkter, der detta skäl måste anses olämpligt och ringa. För min del skulle jag ingalunda hafva något emot beviljandet af en särskild skatt för Karlsborgs bestyckning, om sådant vore nödvändigt för dess erforderliga påskyndande, och jag tror att svenska nationen med glädje skulle åtaga sig en sådan. Men skulle detta icke behöfvas, — och det är min åsigt, att det icke behöfves, ty förr eller senare skall det visa sig, då de gemensamma voteringarnes resultat blir känt, att någon brist i statsregleringen icke skulle hafva upkommit genom beviljandet af dessa 200,000 kronor, som Kongl. Maj:t här begärt — så är det ju så mycket bättre.

Jag kan icke heller ett ögonblick dela den fruktan, jag hört uttalas, att, om denna Kammare skulle bevilja de af Kongl. Maj:t äskade 300,000 kronorna, Andra Kammaren möjligen skulle afslå äfven de

Bestyckning af
Karlsborgs
fästning.
(Forts.)

Bestyckning af
Karlsborgs
fästning.
(Forts.)

100,000, som Utskottet tillstyrkt att anvisa. Mine Herrar! detta är icke ett sådant anslag, der dylikt brukar komma i fråga. Tvärt om tror jag att, om Första Kammaren genom ett uttalande för Kongl. Maj:ts proposition från statsrådsbänken och ett understöd från våra militärens sida blir öfvertygad om nödvändigheten att bevilja de begärda 300,000 kronorna, skall både denna Kammare och den Andra visa sig dertill vara villiga, och hellre vid andra punkter af mindre vigt än denna göra sådana jemkningar, hvarigenom statsregleringen utan ovanliga och våldsamma åtgärders vidtagande skall komma att gå ihop.

Då jag nu vågar framställa yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, sker detta helt och hållet under förutsättning, att denna proposition blir från statsrådsbänken varmt försvarad och kraftigt understödd af våra sakkunnige män; i motsatt fall är jag villig att återtaga detta yrkande såsom kommet från en person, hvilken i denna sak icke har annat skäl för detsamma att åberopa, än det enda, som hans fosterlandskärlek dikterat.

Herr Abelin: Kongl. Maj:ts nådiga proposition i denna fråga grundar sig på en framställning från generalfälttygmästaren, hvilken, i det han förmäler, att byggnadsarbetena å slutvärnets och hufvudvallen med tillhörande kaponier vid Karlsborgs fästning inom några få år torde vara afslutade, fäster uppmärksamheten på behovet af artillerimateriel för dessa fästningsverks bestyckning. Hela medelbeloppet för denna bestyckning uppgår till 3,618,000 kronor eller, sedan de af Riksdagen redan beviljade 375,000 kronorna afdragits, 3,243,000 kronor. Af denna summa har för år 1879 begärts endast 300,000 kronor, eller ungefär $\frac{1}{10}$ af hela medelbeloppet. Vid det förhållande emellertid, att de fästningsverk, hvilkas bestyckning afses, kunde vara färdiga inom några få år, hade en framställning om hela medelbeloppets fördelning på färre år, liksom ett äskande af långt högre belopp än som nu begärts, varit fullt berättigadt, ty det *måste* vara att önska att bestyckningen blir fulländad samtidigt med det att fästningen fullbordas. Då nu Kongl. Maj:t, ehuru chefen för Landtförsvarsdepartementet bestämdt uttalat sin åsigt derom, att bestyckningen af Karlsborg är *i högsta grad nödvändig*, icke begärt högre belopp än 300,000 kronor, vill det synas, att Kongl. Maj:t vid denna framställning tagit hänsyn till de knappa tillgångar för den stundande statsregleringen, och det hade därför icke bort komma i fråga att nedsätta det äskade beloppet. Karlsborg sluter inom sig vår dyrbaraste materiel och våra hufvudsakliga förråd. Stora summor äro nedlagda på etablissemang för dessas förvarande och ännu större summor äro nedlagda på fästningsverken, som äro uppförda till skydd för det ena och andra. Men dessa fästningsverk vore af ingen betydelse, och de å dem nedlagda medlen kunde anses förspilda, om icke de oeftergifliga och nödvändiga vilkoren för att försvara det ena och andra, nemligen en tidsenlig och god bestyckning, finnas.

Dessa skäl, till hvilka gifvas många andra, äro för mig tillräckliga att förena mig med den förste talaren och yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Lagerberg: Det kan icke falla mig in att ens försöka ingå i någon direkt vederläggning af de utmärkta anföranden, som de båda föregående talarne haft om nödvändigheten af Karlsborgs bestyckning, och Utskottet har icke heller förbisett nödvändigheten deraf. Men det lärer väl icke vara någon af Eder, mine Herrar, obekant, att några besparingar få lof att göras, om man icke vill åtaga sig en ny beviljning, och Stats-Utskottet har bland andra angenäma sysselsättningar äfven haft den att tillse, på hvilka ställen sådana besparingar med minsta skada skulle kunna beredas. I detta hänseende har det förefallit åtminstone mig, som om bestyckningen af Karlsborgs fästning, skulle kunna uppskjutas, till dess tillgångarna medgifva att anslå en högre summa. Kongl. Maj:t har i en följande punkt begärt 5,196,750 kronor för hufvudfästningens fullbordande. Huru lång tid kommer det att dröja till dess fästningen blir färdig? Jo, det beror på huru mycket Riksdagen kommer att bevilja. Skulle Riksdagen årligen bevilja 284,100 kronor, såsom Kongl. Maj:t nu begärt, är lätt att räkna ut huru länge det skulle dröja. Nu har Kongl. Maj:t äskat 300,000 kronor till fästningens bestyckning och ansett att fullständiga bestyckningen skulle kunna ske på 10 år. Vid jmförelse häremellan skulle jag hafva kommit till en annan summa, för att samtidigt få bestyckningen färdig. Men då besparingar nu måste göras, och då denna fästning egentligen är en depötfästning som innesluter våra förråd, då de största kanoner, som der skola användas äro 5,63 och 4 tums, och då äfven derstädes skall begagnas ett stort antal af vårt nuvarande fältartilleris kanoner om 3,24 tum, när de blifva utbytta mot bättre, så synas mig ganska många skäl tala för att, om något skall kunna uppskjutas till bättre tider, så är det anskaffandet af försvarsmedlen på de ställen, dit jag väl får tänka mig att fienden i sista hand bör lyckas framtränga. Dessa skäl hafva för mig orsakat en nedsättning af förevarande anslag. Härtill kommer, att, om jag icke misstager mig, det anslag, föregående Riksdag för samma ändamål beviljade, var 125,000 kronor, således i det närmaste lika med hvad Utskottet nu föreslagit. Jag tillåter mig alltså yrka bifall till Utskottets hemställan, men har såsom militär icke något emot, om Kammaren skulle bevilja hvad Kongl. Maj:t äskat.

Med anledning af den förste talarens yttrande att Riksdagen borde, om så erfordrades, åtaga sig en särskild skatt för detta ändamål, får jag förklara, att det enligt min tanke finnas andra föremål i och för försvaret, för hvilka åtagande af en särskild skatt är nyttigare och nödvändigare än detta.

Grefve af Ugglas: Jag är till betydlig del förekommen af den siste talaren. Vi få icke dölja för oss, att det blir alldeles nödvändigt att vid denna riksdag söka göra besparingar, der sådant är möjligt utan större skada för landet. I förbigående får jag protestera mot den slutsats, den förste talaren tycktes vilja draga, nemligen att då man icke vill bevilja mer än 100,000 kronor, fastän man behöfver 3,000,000 kronor, det skulle dröja öfver 30 år innan fästningens bestyckning blefve färdig. En sådan tanke har icke föresväfvat någon af Utskottets ledamöter, men deremot har det föresväfvat dem, att

*Bestyckning af
Karlsborgs
fästning.
(Forts.)*

*Bestyckning
af Karlsborgs
fästning.
(Forts.)*

under de år, då det är svårt att anskaffa tillgångar, en besparing måste ske, och att man under andra år, då tillgångarna kunna blifva bättre, skulle kunna lemna så stort anslag till detta ändamål, att man ändock inom ungefär samma tid skulle få bestyckningen färdig. Dessutom har det, på sätt den siste talaren nämnde, icke kunnat undfalla Utskottets uppmärksamhet att Kongl. Maj:t just för detta behof år 1874 äskade 375,000 kronor med beräkning att ett anslag af 325,000 kronor årligen skulle utgå. Detta belopp beviljades äfven af Riksdagen för åren 1875 och 1876. Men då det hade mött svårigheter vid kanonbeställningen till följd deraf, att man vid Motala icke kunnat få fullgoda londoner-stålbänd till kanonerna, omnämndes detta i Kongl. Maj:ts proposition till 1876 års Riksdag, och begärdes därför för följande år icke mer än 50,000 kronor. Aterstoden beviljades vid förra riksdagen. Under sådana förhållanden, da Kongl. Maj:t under gynsamma penningekonjunkture kunde inskränka sina fordringar till 125,000 kronor, skulle jag för min del ansett Utskottet vara bäst försvaradt med att tillstyrka det högsta belopp, som förut blifvit för ändamålet beviljad, men, då man ansåg att någon ytterligare nedsättning borde ske, och Utskottet hade för ögonen hvad vid förra och derföregående riksdagar blifvit anslaget, fann jag skillnaden mellan de 125,000 kronor, som jag ansåg vara den rätta, och den summa Utskottet föreslagit, icke vara af den betydelse att jag borde reservera mig mot Utskottets beslut. Jag tror att, huru varmt man än må vilja saken — och jag försäkrar att ingen af Eder, mine Herrar! är varmare öfvertygad om behofvet att så fort som möjligt anskaffa den bestyckning, som fästningen fordrar — det likväl är alldeles nödvändigt att se till att man begagnar de konjunkture, under hvilka det är lämpligt att göra stora utgifter, men deremot inskränker sig under andra tider, då sådana utgifter skulle väga alldeles för tungt. Jag tror och upprepar ännu en gång, allt under vidhållande af min protest mot att meningens skulle vara att aldrig i framtiden gifva mer än 100,000 kronor årligen för detta ändamål och att bestyckningens fullbordan följaktligen skulle till en aflägsen framtid undanskjutas, att det för närvarande är klokt, ja rent af nödvändigt att godkänna Utskottets förslag.

Herr von Kræmer: Strax vid början af denna riksdag fick man höra talas om den fruktan, att den uppgjorda beräkningen öfver statens inkomster och utgifter icke skulle komma att, så att säga, hålla streck, utan att en större eller mindre brist, som man sedermera kalkylerat till 2,200,000 kronor, skulle uppstå. På flera ställen i Kongl. Maj:ts proposition framskyntar äfven en fruktan för något dylikt, ty det yttras ofta, att i betraktande af de mera begränsade tillgångarne o. s. v. har Kongl. Maj:t icke velat begära mera än så och så mycket. Jag hoppas och tror således, att det af den förste talaren påfordrade starka understödet från statsrådsbänken i denna punkt icke skall komma att ega rum. I allmänhet är det så, att, när en på grundade anledningar framsteld farhåga om allt för stora utgifter gifver sig till känna, så vill man nog, af fruktan för att budgeten icke skall gå i hop, att besparingar i allmänhet skola göras, men sedermera, då man kommer till de särskilda punkterna, heter det, att i denna punkt går det

icke an. Jag tror deremot, att, om man vill göra besparingar, så vore det, såsom en talare redan yttrat, tillfälle att just vid denna punkt göra det, emedan dels här kan göras en besparing af någon betydighet, dels icke någon fara för framtiden deraf skulle uppstå, då man framdeles under gynsammare konjunkturner ju kunde bevilja större belopp och då i stället påskynda kanontillverkningen. Men äfven af principiella skäl är jag för Stats-Utskottets utlåtande i denna punkt, ty mig förefaller det, som hade de sista krigens erfarenhet ådagalagt att ständiga fästningar spela en allt mindre och mindre roll och att improviserade fästningar, såsom Plevna och äfven Sebastopol — som åt landsidan till största delen bestod af improviserade fästningsverk — deremot spela den egentligen stora rollen såsom fästningar i nutidens krig. Det kan således, efter min uppfattning, ur militärisk synpunkt vara tvifvelaktigt, om kostnaderna för ständiga fästningar, hvilka må hända, när krigsströmmen rusar fram, icke befinnas vara i strömfåran, äro så väl använda. Vid sådant förhållande har jag icke kunnat vara fullt öfvertygad om nödvändigheten af att så fort bestycka denna fästning, utan att dock vilja bestrida, att detta bör ske, när tillgångarne sådant medgifva. Hade vid den föregående punkten, angående anslag till positionsartilleri, yrkats högre anslag än Kongl. Maj:t begärt, så kan jag deremot icke svara för, huru jag hade voterat, ty det är med positionsartilleri, som de improviserade fästningarne bestyckas. Då jag deremot, som sagdt, anser, att bestyckningen af Karlsborgs fästning kan utan skada uppskjutas till gynsammare tider, tvekar jag ej att tillstyrka bifall till Stats-Utskottets betänkande i denna punkt.

*Bestyckning
af Karlsborgs
fästning.
(Forts.)*

Herr von Rehausen: Det är endast med mycken tvekan jag nu för första gången begärt ordet i denna ärade Kammare. Jag hade kanske bort dröja dermed, till dess jag möjligtvis kunnat vinna någon mera erfarenhet i Riksdagens göromål och förhandlingar så i sak som form, men jag kan icke underlåta att be att få i största korthet yttra min åsigt i denna fråga. Här har under diskussionen om såväl denna som föregående punkter framhållits, hurusom under en lång följd af år försvarsfrågan stått på dagordningen, och att flera förslag i detta afseende fallit gång efter annan, ehuru dessa förslag varit välbetänkta samt uppriktigt och ärligt menade. Det synes då vara så mycket mindre utsigt att förslag, som, i sig sjelfva må hända överkställbara, framställas till genomgripande förändringar, skulle kunna åstadkomma verkliga förbättringar i vårt försvarsväsen. Det torde icke vara omöjligt, att sådana förbättringar ännu kunna länge låta vänta på sig, och det synes mig derföre, som om det vore stora skäl att vidtaga alla åtgärder, som kunna vidtagas, för att åtminstone stärka landtförsvaret i afseende på den materiel, som i alla händelser och under hvilken organisation som helst är behöflig. I förevarande fråga har Kongl. Maj:t sagt, att bestyckningen af Karlsborgs fästning så hastigt som med landets tillgångar vore förenligt syntes i högsta grad nödvändig, och Utskottet har icke underkänt den stora vigten af detta anslagsbehof. Jag anser således behofvet af anslaget vara tydligt ådagalagdt, men Utskottet har af sparsamhetsskäl, som jag icke tillåter mig på något sätt klandra, nedprutat det af Kongl. Maj:t begärda belopp.

*Bestyckning
af Karlsborgs
fästning.
(Forts.)*

Då man likväl betänker, att hela den återstående kostnaden för bestyckningen af Karlsborgs fästning uppgår till mera än tre millioner kronor, och att Kongl. Maj:t begärt endast 300,000 kronor för år 1879, så skulle, såsom en föregående talare antydt, äfven med ett sådant anslag, som Kongl. Maj:t äskat, åtgå 10 år, innan bestyckningen blefve färdig. Det synes derföre, som det af Kongl. Maj:t äskade belopp icke vore för högt tilltaget, utan snarare reduceradt till minsta möjliga siffra och beräknadt på att vara med landets tillgångar förenligt. Jag ber derföre att få förena mig med de ärade talare, som här yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Stats-Utskottets betänkande.

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Under ett halft sekel hafva vi hållit på med att bygga Karlsborgs fästning och vi veta ännu icke, när den kan komma att blifva fullbordad. Utan bestyckning är naturligtvis fästningen af intet värde. Med ett årligt anslag till det belopp Kongl. Maj:t nu äskat skulle bestyckningen blifva fullbordad under loppet af 10 år; och jag betviflar, att man i något annat land tänker på att utdraga bestyckningen af en fästning under så lång tid som 10 år. Kongl. Maj:t har, när tiden utsträckts så långt, tagit i betraktande dels de lyckliga politiska och geografiska förhållanden vi befinna oss uti och dels äfven de mångfaldiga andra behof, som taga statens tillgångar i anspråk. Men oakadt hvad af en statsutskottsledamot blifvit yttradt till vederläggning af påståendet, att enligt Utskottets förslag bestyckningen skulle draga ut en tid af 32 år, kan jag likväl icke frångå, att om det blott beviljas 100,000 kronor om året, blir det verkligen en tidrymd af 32 år, som åtgår för bestyckningens fullbordande, hvilket ju vore en fullkomlig orimlighet. Utskottet förutser, att statens tillgångar blifva mindre rikliga under det kommande året än under de nyss förflutna. Detta kan visserligen inträffa, men i så fall veta vi icke under huru många år tillgångarne skola mindre rikligt inflyta. Hvad vi deremot kunna förutse och hoppas är, att vi skola ernå en förbättrad arméorganisation, om icke under de närmaste åren, dock innan Karlsborgs fästning hinne blifva bestyckad efter det system, som nu är ifrågasatt. Vi måste då tänka oss, hvilket stort antal nya millioner försvarsväsendet kommer att erfordra, hvilket system man än kommer att antaga, och att man då måste göra betydliga ansträngningar för att anskaffa dessa nya millioner. Derföre vore det högst önskvärdt, om Riksdagen ville bevilja ett sådant anslag, som nu blifvit begärdt, på det att denna sak måtte vara undångjord, innan de utgifter inträffa, som äro förenade med en ny arméorganisation.

Jag underkänner alldeles icke de betänkligheter, som förmått Utskottets ledamöter, äfven dem som varmt intressera sig för fullbordandet af bestyckningen på Karlsborgs fästning, att vilja nedsätta summan till 100,000 kronor. De hafva kämpat dagliga strider för att få utgifter och inkomster att gå i hop; men jag, liksom flere talare, som yttrat sig för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, anser det vara så angeläget, att bestyckningen kan blifva fullbordad under ett rimligt antal af år, att jag måste förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Tal-
mannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den
förevarande punkten, dels ock afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts
ifrågavarande nädiga framställning; gjordes propositioner på dessa yr-
kanden samt besvarades med många ja och nej i blandning; och för-
klarades den senare propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja
besvarad.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 26:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande
N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och bifaller Kongl. Maj:ts
ifrågavarande nädiga framställning.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja — 68.

Nej — 30.

27:de punkten.

Herr Ekman, Carl: Den framställning Kongl. Maj:t gjort — att,
sedan genom generalorder den 6 Mars och 11 Juni sistlidet år före-
skrifvits, att fästningsartilleriets manskap och fortifikationstrupperna
skulle beväpnas med förkortade gevär samt behovet af sådana gevär
för nämnda ändamål befunnits uppgå till 8,400 stycken, Riksdagen
måtte för år 1879 bevilja ett anslag, tillräckligt för att dermed an-
skaffa 5,000 sådana gevär — har Utskottets majoritet afstyrkt under
anförande att »vid beviljande af medel för gevärstillverkningen under
år 1876 anhöll Riksdagen i underdånig skrifvelse den 3 Maj 1875,
att, innan annan modell, än den nu antagna, blefve af Kongl. Maj:t
för gevärstillverkningen fastställd, Riksdagen måtte erhålla kännedom
om de kostnader, som af en sådan åtgärd måtte föränledas.» Och vi-
dare yttrar Utskottet sig hafva »den uppfattningen, att en fråga af så
vidt omfattande betydelse med hänseende till de deraf föränledda kost-
nader, som bestämmandet af en ny gevärsmo-
dell, icke bör definitivt
afgöras, innan Riksdagen derom erhållit kännedom.»

Efter min uppfattning äro de här anförda skälen för afslag icke
alls hänförliga till hvad Kongl. Maj:t begärt. Sedan Kongl. Maj:t be-
stämt, att för ett visst ändamål en sorts modell skall anskaffas, lä-
rer väl icke, åtminstone hos någon ledamot af denna Kammare, uppstå nå-
gon tanke derom, att en rubbning i det af Kongl. Maj:t fattade beslut

*Anslag till
gevärstillverk-
ning.*
(Forts.)

skulle genom något Riksdagens beslut kunna ega rum. Här föreligger ett behof, som på ett eller annat sätt måste tillgodoses och som, efter min uppfattning, icke har det aldra ringaste att göra med frågan om den modell, efter hvilken de gevär skola tillverkas, hvarmed infanteriet framdeles skall förses. Såsom skäl för den Kongl. propositionen är deremot framhållet, att, derest icke Riksdagen beviljar några medel, är det svårt att bibehålla den stam af skickliga arbetare, som för närvarande finnes vid statens gevärsfaktori; och efter mitt förmenande skulle det vara så mycket svårare att släppa dessa arbetare under de förhållanden, som i år äro rådande och som antagligen komma att fortvara nästa år, då den enskilda verksamheten, i följd af ogynsamma förhållanden, i väsentlig mån ligger nere. Jag tror verkligen, att här förefinnas sådana skäl, som måste göra det angeläget för representationen att bevilja något anslag, på det att de arbetare, som äro anställda vid Carl Gustafs stads faktori, icke måtte behöfva skiljas från de platser de innehafva. Det är derföre jag velat för min del försöka att framställa något förslag, som kunde hafva någon slags utsigt att gå igenom, hvadan jag icke heller vågat att till alla delar understödja den Kongl. propositionen, emedan jag hyser den fruktan, att den icke skulle af Riksdagens båda Kamrar blifva bifallen, utan har jag i stället framställt ett förslag derom att Riksdagen måtte bevilja så pass mycket medel, att dessa arbetare måtte kunna kvarhållas, intilldess en kommande Riksdag kan fatta beslut om den gevärsmodell, hvarmed infanteriet bör förses; och detta derföre att af de anförda motiven synes framgå, att Stats-Utskottets majoritet lägger så ofantligt stor vikt på att få vara med om beslutet i denna del. Jag tager mig derföre friheten att hos Herr Talmannen anhålla om proposition på det yrkande, som i den af mig jemte andra ledamöter af denna Kammare afgifna reservation finnes angifvet och som är af följande lydelse: »att 50,000 kronor måtte af Riksdagen beviljas, på det att arbetarne måtte kunna sysselsättas intill dess vid en kommande riksdag beslut kunde komma att fattas om anskaffning af gevär enligt ny modell.»

Grefve Lagerberg: Uti den Kongl. propositionen heter det, att Kongl. Maj:t begär ett anslag af 155,000 kronor, motsvarande ett antal af 5,000 förkortade gevär à 31 kronor för hvarje, och i slutet af propositionen hemställes det om nämnda anslagsbelopp beviljande för att användas antingen till nyss omförmälda gevär eller också till gevär af någon ny modell. Dessutom omtalas det i den Kongl. propositionen, att anslaget vore nödvändigt för att bibehålla en stam af skickliga arbetare vid Carl Gustafs stads faktori. För min del skulle jag icke vilja bevilja något anslag till att göra nya förkortade gevär af den gamla modellen, men deremot kan jag icke underkänna vigten af anslagets beviljande till att underhålla de skickliga arbetare, som finnas vid faktoriet i Eskilstuna. Förra året ifrågasattes icke något anslag för gevärstillverkning, utan Kongl. Maj:t förklarade då, att af anslag från föregående år funnes tillräckligt kvar för att sysselsätta dessa arbetare. Deraf framgår, att Kongl. Maj:t hade för afsigt att, intilldess en ny gevärsmodell blefve antagen, sysselsätta arbetarne så mycket som möjligt med för handen varande medel. Dessa medel äro nu nära

*Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)*

nog slut eller äro åtminstone icke tillräckliga till att bibehålla den befintliga stammen af arbetare. Att då helt och hållet afslå denna anslagsfördran, visserligen under förutsättning att i Januari månad nästa år kunna bevilja medel till gevärstillverkning redan under år 1879, eller också gifva endast så mycket, att det räcker första kvar- talet, eller ett halft år, synes mig icke vara ändamålsenligt. Jag har derföre trott, att ett anslag af 100,000 kronor skulle vara lämpligt och tillräckligt, och jag har i den rigtningen reserverat mig; hvarföre jag ock nu hemställer, att Kammarerna måtte, med afslag å framställningen om 155,000 kronor, för år 1879 bevilja ett anslag af 100,000 kronor till ifrågakvarande ändamål.

Herr Wijkander: Jag instämmer helt och hållet med den förste talaren, och skulle således icke haft skäl att begära ordet, om jag icke önskat att få inför Kammarerna betona den oersättliga förlust, som skulle uppstå, om Kongl. Maj:t blefve tvungen att afskeda den inöfvade stam- men af arbetare vid Eskilstuna gevärsfaktori; en sådan stam får man nemligen icke lätteligen igen, om man släpper den ifrån sig. Nu säger Utskottet helt cavalierement, att Kongl. Maj:t icke lär sakna till- gång till anvisande af det mindre belopp, som kan för arbetarnes sys- selsättande under de första månaderna af år 1879 vara behöfvt. Jag förstår sannerligen icke, huru Kongl. Maj:t, sedan Riksdagen vägrat det af Kongl. Maj:t begärda anslaget för ifrågakvarande ändamål, skulle kunna dertill använda hufvudtitelns besparingar. Jag tror icke att han författningsenligt kan det. Då nu den förste talaren genom sitt för- slag sökt afhjelpa denna brist på disponibla medel, som genom bifall till Utskottets förslag skulle uppstå, instämmer jag med honom samt ber att ånyo få till Kammarernas behjertande framhålla den skada, som skulle uppstå derigenom, att man afskedar en arbetarestam, som icke kan genom något anslag åter anskaffas.

Grefve af Ugglas: Förevarande fråga är något kinkig, icke blott ur synpunkten af behovet att göra besparingar, utan äfven med af- seende på sakens egen beskaffenhet. Såsom Herrarne sett af Kongl. Maj:ts proposition och äfven hört af den förste talaren omnämnas, är propositionen visserligen från början föranledd af den gjorda framställ- ningen om anskaffande af förkortade gevär, men Kongl. Maj:t om- nämner sjelf att, ehuru det icke torde vara skäl att göra gevär efter en modell, som möjligen kunde komma att kasseras, och dessa ej heller, till följd af Riksdagens skrifvelse år 1876, torde böra göras efter nå- gon annan modell, förrän denna, i enlighet med Riksdagens begäran, blifvit för Riksdagen framlagd, det äskade anslaget likväl vore behöf- ligt för att gifva sysselsättning åt den vid Carl Gustafs stads faktori befintliga stam af skickliga arbetare. Der komma vi således tillbaka till denna arbetarestam. Denna har naturligtvis under senare åren be- tydligt reducerats, och, efter hvad jag tror mig veta, finnes numera icke mer än 40 arbetare kvar. Naturligtvis bör man göra sig reda för, hvarmed dessa återstående arbetare skola sysselsättas för ett be- lopp af 155,000 kronor, eller för en summa af 50,000 kronor, hvilken sistnämnda summa jemväl blifvit för enahanda ändamål föreslagen.

Anslag till
gevärstillverk-
ning
(Forts.)

Det kan naturligtvis icke vara med tillverkning af gevär, vare sig af det ena eller andra slaget. Vid förra riksdagen angaf Kongl. Maj:t, att meningen var att af då befintliga besparingar under det löpande året sysselsätta arbetarne med tillverkning af borstviskor jemte andra små tillbehör till de gevär, som då funnos. Nu är frågan hvad de skola sysselsättas med, ty hvardera af de föreslagna summorna är väl för stor att på dem fördelas, för att de skulle stanna kvar och gå och smörja maskinerna. Jag skall säga Herrarne orsaken, hvarför jag tror att det kan gifvas en sysselsättning — och jag vet att det gifves en sådan — som alldeles icke kräfver de anslag som nu blifvit ifrågasatta. Då Kongl. Maj:t vid förra riksdagen afgaf sin proposition, kunde Kongl. Maj:t icke känna de extra inkomster, som sedan dess influtit. Sådana hafva emellertid till en icke obetydlig del inkommit, dels genom en beställning från Norge af 2,000 gevär, dels derigenom att arbetarne sysselsatts med att till afsalu omarbete kasserade gevärsmaterialier, af hvilka jemväl en betydlig del levererats och naturligtvis äfven betalats. Dessa nya inkomster böra ovilkorligen verka derhän, att, i fall Kongl. Maj:t, utan att hafva på förhand varit i stånd att beräkna dem, kunnat anse den då befintliga behållningen böra räcka för år 1878, torde jemväl, till följd af sättet för arbetets bedrivande i närvarande stund, böra förefinnas en behållning, som icke består af reserverade medel, utan af de arbeten, som i faktoriet verkstälts, och hvilken behållning torde vara tillräcklig för att möta de behof, som skulle erfordras för att under några månader, och till dess Riksdagen hunnit fatta sitt beslut, underhålla dessa arbetare. Såsom varande aktieegare i ett konkurrerande bolag, nemligen Husqvarna gevärsfaktori, har jag någon kännedom om dessa slags affärer, och ehuru jag haft anledning att icke vara rätt belåten med det sätt, hvarpå staten inlåtit sig i konkurrens med den enskilda företagsamheten, så får jag helt öppet säga, att, då vi nu befinna oss på den ståndpunkt, att vi icke kunna göra gevär hvarken efter den gamla eller den nya modellen och någon nyare icke finnes, måste arbetaren sysselsättas med något arbete, som gifver betalning tillbaka.

På grund af nu anförda skäl anser jag det icke vara *behöfligt* att för år 1879 lemna de anslag, som här blifvit ifrågasatta, och då det icke är alldeles behöfligt, tror jag att det vore ganska nyttigt, att man använde dessa medel att möta de brister, som möjligen torde uppstå på andra håll. Jag har velat angifva de skäl, som föranledt mig och andra inom Utskottet att biträda dess ifrågavarande beslut, och anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Kræmer: Stats-Utskottet gick lyckligt ur kanonelden i förra punkten; få se huru det nu kan gå genom den här öppnade gevärselden! Det kan kanske vara mera tvifvelaktigt; men jag hoppas det bästa, enär jag tycker Utskottet hafva haft goda skäl att betäcka sig bakom.

Man har yttrat, att det vore nödvändigt att sysselsätta denna arbetarestam vid Eskilstuna, som, i händelse anslaget vägrades, man skulle nödgas afskeda, och som sålunda skulle gå förlorad för verkstaden. Jag ber att få taga fasta på dessa yttranden såsom belysning

af huru det går, då staten lägger sig till fabriker. Det går mycket bra, så länge tiderna äro goda, men då de blifva dåliga, heter det att man får lof att understödja dessa fabriker och låta dem gå, antingen det behöfves eller ej. Hvad nu sysselsättandet af dessa arbetare angår, så har den föregående talaren redan omnämnt, såsom i Utskottet mångfaldigt omordats, nemligen att denna dyrbara arbetarestam, som vore för riket så omistlig, består af endast 40 arbetare. Jag hemställer då först och främst om det verkligen må kunna anses så nödvändigt att bibehålla dessa arbetare då de ej nu behöfvas? All sannolikhet torde nemligen vara därför att, om man än skulle nödgas nu afskeda dem, de dock, sedan arbetet återupptagits, kunna till verkstaden återvinnas. Om emellertid deras kvarhållande finnes vara alldeles nödvändigt, så kunde man ju gifva hvar af dem ett expektansarfvode af t. ex. 600 kronor (då borde de väl vara nöjda). Detta skulle för sagde fyrtio kosta 24,000 kronor. Då likväl detta förslag torde komma att anses orimligt, så hemställes om det är skäl att för samma ändamål bevilja ett dubbelt så stort belopp, såsom reservanternes yrkat?

Den föregående talaren har äfven antydt, att behållningarna å hufvudtiteln lemna tillgång att hålla fabriken i gång under det löpande året, och jag kan icke annat än instämma med honom. Förhållandet är att vid 1871 års riksdag beviljades 4,500,000 kronor för gevärstillverkning. Häraf anvisades under åren 1871—74 3,416,000 kronor. För år 1875 600,000, och för 1876 återstoden, eller 484,000 kronor. Enligt rikshufvudbokens kapitalkonto var behållningen å detta anslag från år 1875 till år 1876 50,052 kronor 93 öre och anslaget för sistnämnda år var, som sagdt, 484,000 kronor, summa tillgång under 1876 534,052 kronor 93 öre. Utgifterna å anslaget under år 1876 uppgingo till 230,557 kronor 28 öre, och det blifvande bokslutet af rikshufvudboken kommer att utvisa en behållning till år 1877 af 303,495 kronor 65 öre. Nu hemställer jag, om det är sannolikt att under en tid, då så berättigade tvifvel hysts angående lämpligheten af den antagna gevärsmodellen, ett så stort belopp kunnat för gevärstillverkning under 1876 användas? Man vet dessutom, att så icke är förhållandet, utan att behållningarna äro fullt tillräckliga att kunna kvarhålla de omistligaste fabriksarbetarna under innevarande år och jemväl under första delen af år 1879. Skulle sedan medlen icke räcka längre, har Riksdagen alltid den utvägen öppen att vid början af 1879 års riksdag bevilja ett anslag att genast utgå. Till denna tid torde äfven efter all sannolikhet den nya gevärsmodellen kunna vara pröfvad, hvarigenom man således hunnit derhän, att man vet, hvad man vill i afseende å gevärstillverkningen.

Dessa ord att *veta, hvad man vill*, föra mig till ett af mina hufvudargument mot det begärda anslaget. Man har i allmänhet bestridt värdet af principer i sådana praktiska fall som anslagsfrågor, men jag vågar dock här komma med en princip, och den är, att första vilkoret för att få ett anslag bör väl vara att veta, hvartill man vill använda detsamma. Detta är dock icke förhållandet, då man, såsom här i Kongl. Maj:ts proposition skett, begär anslag till förkortade gevär, men sedermera i slutet af samma anförande tillägger: »utbedjande jag mig

*Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)*

*Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)*

att framdeles få afgifva förslag till medlens användande». Några förkortade gevär äro väl för öfrigt icke på allvar i fråga, ty gevärens förkortande utan att samtidigt ändra kalibern, är ett säkert sätt att göra vapnet odugligt. Om man förkortar ett vanligt infanterigevär, blir följden först och främst att det blir för lätt, ty geväret måste nå en viss minimivigt, för att det må kunna laddas med tillräcklig kvantitet krut och tillräckligt tunga kulor. Minskar man vigten, blir nemligen stöten alldeles för stark, för att någon välskjutning skall vara att påräkna, ty äfven ett gevär, som innehar minimivigten, stöter icke obetydligt, i synnerhet efter ett större antal skott. Dessutom förstör man geväret äfven i ett annat hänseende, enär kulbanan blir betydligt sämre. Jag vill icke inlåta mig på att beräkna, huru dermed kan bli förhållandet vid de omtalade förkortade gevären, då det icke är angifvet, huru stor förkortningen skulle vara; men beträffande det förkortade gevär vi ega, nemligen karbinen, så är det bekant, att, då kulans utgångshastighet hos det oförkortade geväret är 13 fot i sekunden, så är denna hos den kortare karbinen endast 11,50 fot. Herrarne torde lätt inse hvad verkan detta skall ha på kulbanan.

Jag skall därför icke ingå i några flera tekniska detaljer till stöd för min uppfattning att förkortandet af ett gevär, utan att derjemte vidtaga andra ändringar deri, är att göra detsamma odugligt. Slutligen vågar jag, ehuru icke tillhörande artilleriet, dock med erfarenhet från ett beslägtadt tjänstgöringsområde hysa ett teoretiskt tvifvel om lämpligheten af att alls beväpna artilleriet med gevär. Männe icke artilleristen bör uteslutande vara artillerist och icke hafva att tänka på laddande af gevär eller annat, som icke tillhör den branche, han är ämnad till, och hvarigenom hans rörlighet endast skulle förminska?

Härförutom finnes ytterligare ett skäl för bifall till Stats-Utskottets förslag, hvilket skäl jag icke är säker på, om den siste talaren anförde, nemligen att det skall förefinnas en förbindelse från statens sida att af beviljade anslag för gevärstillverkning hälften skall tillfalla Husqvarna faktori. Om man således bifaller, vare sig Kongl. Maj:ts eller reservanternes förslag, beviljar man i sjelfva verket till uppehållande af statens gevärstillverkning i Eskilstuna blott halva beloppet. Huru man således än betraktar saken, vare sig ur synpunkten af att göra besparingar, att man icke vet, hvartill medlen skola användas, eller att tillgångar för bibehållande af fabriksarbetarne redan finnas, kan jag icke se annat än att Stats-Utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande å förevarande punkt i betänkandet, hvarför jag ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall å punkten.

Herr Ekman, Carl: Jag anser mig alldeles tvungen att med några ord bemöta de yttranden, som här blifvit afgifna till fördel för Utskottets framställning. Enligt mitt förmenande är det viktigaste af de anförda skälen för bifall till Stats-Utskottets förslag, att det skulle finnas så stora behållningar att använda för ifrågavarande arbetares sysselsättande. Då den näst föregående talaren uppgifvit siffror, som han sagt sig hafva hemtat ur rikshufvudboken, kan jag icke tvifla på denna uppgifts rigtighet, men jag kan icke heller antaga att den an-

svarige Departementschefen skulle hafva tillstyrkt Kongl. Maj:t att hos Riksdagen begära ett anslag, som icke vore behöfligt.

För att bedöma, huruvida vid 1879 års början det verkligen finnes något öfverskott att använda för gevärstillverkning, fordras, att man granskar den plan, som är uppgjord för arbetena under år 1878, och förr än man är i tillfälle att visa, att i denna plan kunna och böra göras sådana förändringar, att derigenom uppkommer ett öfverskott vid början af år 1879, tror jag, att hvad som säges angående de befintliga tillgångarne, icke förtjenar afseende. Det är visserligen sant, att man genom att, såsom den ärade talaren på stockholmsbänken anmärkt, vid statens faktorier sysselsätta arbetarne för enskildes räkning, möjligen skulle kunna få tillgångar, hvarigenom arbetarne skulle kunna försörjas. Man må hafva hvilken åsigt som helst om nyttan eller skadan af att staten eger verkstäder för tillverkning af föremål för dess egna behof, så är det nu emellertid förhållandet, att staten eger detta faktori; och då, åtminstone inom denna Kammare, någon meningsskiljaktighet icke torde förefinnas angående olämpligheten af att staten konkurrerar med den enskilda företagsamheten, så bortfaller derigenom också de skäl, som den ärade talaren framhållit för att på sådant sätt anskaffa tillgångar, hvarmed arbetarne skulle kunna kvarhållas.

Här har äfven blifvit mycket ordadt om konstruktionen af de gevärför, hvarmed artilleriet borde vara beväpnadt, äfvensom derom att det i allmänhet icke vore ändamälsenligt att beväpna artilleriet med gevärf. Jag tror, att representationen icke bör befatta sig med bedömandet af frågor rörande olika gevärskonstruktioner, eller det sätt, hvarpå artilleriet bör vara beväpnadt; det vore rätt väl, om representationen, som bär ansvaret för så mycket annat, kunde få slippa detta.

Slutligen har man yttrat, att ett bifall till den af mig afgifna reservationen endast skulle leda dertill, att Husqvarna komme i åtnjutande af hälften af detta anslag. Det är visserligen sant, att, då i allmänhet anslag gifves för tillverkning af gevärf, Husqvarna eger rätt att deraf få någon del med, men om anslaget gifves på det sätt reservationen innehåller, eller i ändamål att sysselsätta arbetarne, till dess en kommande Riksdag kan fatta beslut om ytterligare anslag för tillverkning af gevärf, tror jag att i sjelfva formen ligger, att Husqvarna aldrig kan få någon del af detta anslag.

Jag fortsätter på de af mig nu angifna skäl mitt yrkande om bifall till den afgifna reservationen.

Herr Abelin: Af statsrådsprotokollet framgår, att 8,400 gevärf äro behöfliga för beväpnande af fästningsartilleriets manskap och fortifikationstrupperna, likasom äfven att departementschefen ansett det böra bero på det resultat, hvartill de nu pågående undersökningarne kunna leda, huruvida de nu ifrågavarande gevärerna borde anskaffas af den nu gällande modellen eller af någon annan. För hvilket fall som helst, har det, på sätt äfven Utskottet erkänt, ansetts vara af synnerlig vikt, att arbetet vid Carl Gustafs stads faktori fortsättes, på det att en stam af skickliga arbetare måtte der kunna bibehållas. Att,

*Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)*

Anslag till
gevärstill-
verkning.
(Forts.)

genom Utskottets förslag att hänvisa Kongl. Maj:t till redan befintliga tillgångar, detta mål icke skulle kunna vinnas, synes mig klart, och jag befarar högeligen, att det af flere reservanter omfattade förslag, att blott anslå 50,000 kronor, icke kan vara för det afsedda ändamålet tillfyllestgörande, och jag är viss på, att, för den händelse Kongl. Maj:t under detta år skulle bestämma en ny modell och besluta att ifrågasvarande specialtrupper med gevär af samma modell beväpnades — något, hvarom Kongl. Maj:t allena har att afgöra — och derjemte skulle vilja att arbetet med anskaffandet af det erforderliga antalet vapen så fort som möjligt verkställes, äfven det af dessa reservanter föreslagna beloppet, 50,000 kronor, icke kan vara ens för de härför nödiga förberedande arbetena tillräckligt. Jag vill därför för min del biträda den af Grefve Lagerberg afgifna reservation och påyrka beviljandet af ett anslag för nämnda ändamål af 100,000 kronor.

Friherre Klinckowström: Då jag vid remissen af den Kongl. propositionen uttalade min åsigt vara, att detta för år 1879 begärda anslag kunde uppskjutas, till dess frågan hade blifvit behörigen utredd, har jag ansett mig skyldig att nu yttra några ord härom.

Hvad som förefaller mig högst besynnerligt är att, ehuru på sätt uti Kongl. Maj:ts proposition och äfven uti Stats-Utskottets betänkande finnes omförmäldt, Kongl. Maj:t genom nådiga generalordres den 6 Mars och den 11 Juni sistlidet år föreskrifvit, att fästningsartilleriets manskap och fortifikationstrupperna skulle beväpnas med *förkortade* gevär, departementschefen dock säger, att han icke förr än framdeles kan till Kongl. Maj:t afgifva förslag om de nu ifrågasvarande medlens användande »*vare sig till förkortade eller vanliga gevär efter nu gällande eller annan modell, som kunde blifva Riksdagen delgifven.*» Då Kongl. Maj:t har bestämt en sak, finner jag det vara högst besynnerligt, att Chefen för Landtförsvarsdepartementet på detta sätt yttrar sig och derigenom sätter Riksdagen i ovisshet om hvad som varit Kongl. Maj:ts mening. När man för öfrigt genomläser den Kongl. propositionen i denna punkt, så finner man, att användandet af de ifrågasatta medlen skulle bero på förutsättningen af Kongl. Maj:ts bifall till af general-fälttygmästaren ingifvet förslag till fästningsartilleriets ordnande. Detta förslag är, såvidt man kan döma af de i ärendet tillgängliga handlingar, ännu icke bifallet. Vidare har den svensk-norska komitén för afgifvande af förslag till gevärsmo- dell ännu icke afslutat sina arbeten. Slutligen har 1875 års Riksdag uttalat den önskan, att, innan annan modell än den nu antagna blir af Kongl. Maj:t för gevärstillverkningen fastställd, Riksdagen måtte erhålla kännedom om de kostnader, som af en sådan åtgärd föranledas.

Under alla dessa förhållanden är det efter mitt förmenande ganska välbetänkt gjordt af Stats-Utskottet att för närvarande afslå det ifrågasatta anslaget, då det, på grund af hvad jag nu haft äran att ur Kongl. Maj:ts proposition utdraga och här i korthet anfört, ännu torde vara för tidigt att bevilja detsamma.

För min del får jag således på det lifligaste anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: För min del skulle jag helst hafva gifvit ett obetingadt bifall till hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit, men jag anser mig tyvärr vara bunden af den utaf en föregående Riksdag uttalade önskan, att någon ny modell för gevärstillverkningen icke måtte antagas utan att Riksdagen varit i tillfälle att yttra sig derom. Jag kan visserligen icke för min del inse lämpligheten af att Riksdagen i en sådan teknisk fråga afgifver yttrande, men, då Riksdagen en gång fattat ett sådant beslut, måste man böja sig derför.

Jag anser derjemte, att, då staten har en sådan verkstad som den i Eskilstuna, det är nödvändigt att denna verkstad icke reduceras till den döda materielen, utan att der äfven ständigt finnes en stam af dugliga arbetare, som kunna använda denna materiel. Nu är förhållandet, att af den stam utaf arbetare, som varit sysselsatt med gevärstillverkningen vid denna verkstad, för närvarande icke återstår mera än 40, och att gå längre i reduktion skulle leda derhän, att, då gevärstillverkningen åter skulle upptagas, staten icke utan långvarigt sökande och stora svårigheter skulle kunna åter uppbringa denna stam till erforderligt antal. Det är således efter min tanke klart, att denna stam bör finnas, och det har Utskottet icke heller kunnat förneka; men det har ansetts, att Kongl. Maj:t skulle hafva medel att sysselsätta denna stam utan något särskildt anslag, och en ledamot deraf har äfven uttalat sin åsigt, att det skulle kunna ske på samma sätt som hittills, d. v. s. genom enskilda beställningar. Nu veta vi dock, att den komité af svenske och norske officerare, som tillsatts för afgifvande af förslag till ny gevärmodell, i dessa dagar till Kongl. Maj:t afgifvit sitt förslag, och det är sålunda att hoppas, att en ny modell snart kommer att antagas. Om nu så sker, och vi antaga, att vi under de första dagarne af nästa riksdag få en Kongl. proposition med förslag till ny gevärmodell och begäran om anslag dertill, huru kan man då nu vilja föreslå Kongl. Maj:t, att han genom mottagande af enskilda beställningar och leveranser skulle hålla arbetarne sysselsatta och sålunda binda arbetet vid verkstaden, så att, om nästa Riksdag genast ansloge medel till gevärstillverkning, det kan hända blefve omöjligt att straxt påbörja arbetet dermed, i händelse staten först skulle fullgöra de leveranser, man då åtagit sig.

Under antagande af, att en ny modell snart blir beslutad och att Riksdagen nästa år beviljar erforderliga medel, kan svårligen, efter den beräkning man inom Utskottet gjort, längre tid än 3 eller 4 månader af nästa år förflyta, innan den nya gevärstillverkningen skulle kunna vid faktoriet påbörjas, och då Kongl. Maj:t ansett, att för gevärstillverkningen under nästa år 155,000 kronor skulle behövas, har man antagit att för 4 månader $\frac{1}{3}$ deraf, eller 50,000 kronor, skulle vara det behöfliga för att hålla både den lefvande och den döda materielen i faktoriet uti verksamhet.

Jag yrkar bifall till den af Herr Ekman m. fl. afgifna reservation.

Grefve Hamilton: Den öfverläggning, som här i detta ämne egt rum, har egentligen hos mig framkallat några tvifvelsmål, som göra, att saken för mig icke längre framstår så klar, som den vid öfverläggningens början syntes mig vara. Två saker syntes mig dock fullt

Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)

klara, nämligen dels att departementschefen blir ansvarig för det sätt, hvarpå de medel, som af Riksdagen nu kunna blifva beviljade, komma att användas, dels äfven att jag för min del icke vill på mig taga ansvaret för att gevärstillverkningen vid Carl Gustafs stads faktori genom att anslag dertill vägrades skulle komma att under nästa år hvilat. Under förutsättning att reservanterna hafva rätt deruti, att genom beviljande af det utaf dem föreslagna belopp något verkligt uppehåll uti gevärstillverkningen der under nästa år skall kunna förekommas, röstar jag för bifall till den af dem afgifna reservation.

Grefve af Ugglas: Ett par talare hafva, sedan jag hade ordet, framhållit önskan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och jag säger helt uppriktigt och till svar på hvad en talare här midt emot yttrat, att i val mellan Kongl. Maj:ts proposition och reservanternes förslag skulle jag ovilkorligen sluta mig till Kongl. Maj:ts proposition, emedan enligt densamma skulle åtminstone under en förutsättning kunna vinnas en bestämd fördel, under det att intet skulle vinnas af att på det sätt reservanterne föreslagit söka fylla detta behof. Hvad som skulle vara fördelen af Kongl. Maj:ts proposition vore, att, i samma ögonblick då Riksdagen bifallit en af Kongl. Maj:t föreslagen förändring af gevärsmodellen, Kongl. Maj:t då genast kunde sätta i gång arbetena efter den nya planen; men jag har tillika med majoriteten af Utskottet icke ansett det nödvändigt därför, att jag är öfvertygad, att nästkommande Riksdag, för den händelse den skulle inse, att en förändring af gevärsmodellen behöfver göras, och skulle vilja underkasta sig de dermed förenade kostnaderna, också likasom 1877 års Riksdag skulle anvisa dertill behöfliga medel. Men man kan ju möjligen tänka sig, att så icke kommer att ske, och i sådant fall funnes ju då, om Kongl. Maj:ts proposition nu bifalles, en tillgång som icke för något särskildt ändamål behöfdes.

I afseende på behovet för dessa arbetare har talaren midt emot sagt, att hvad som här blifvit yttrat derom icke förtjenar afseende, emedan man svårligen skulle kunna bevisa, huru det kommer att blifva med öfverskottet för detta år; han har fullkomligt rätt deri, att man icke på förhand kan säga, huru stort detta öfverskott skall blifva, men *en* sak torde väl vara gifven, nämligen att, då Kongl. Maj:t, som väl för sig uppgjort arbetsplan för faktoriet, kunde i början af år 1877 beräkna, att det der skulle blifva tillräckligt öfverskott för att sysselsätta arbetarne under år 1878 med nödigt arbete, och då dertill har kommit både att inkomster influtit för gevärbeställningar från Norge och att — något som Kongl. Maj:t icke omnämmt — arbete erhålles genom användande af den gamla kasserade materielen, så har utöfver hvad Kongl. Maj:t visat en inkomst influtit, som lemnar tillgång till att vid början af 1879 kunna användas.

Den ärade talaren klandrade, att man skulle behöfva drifvas till att komma i konkurrens med den enskilda industrien; han kan hafva rätt deri, men jag vill fråga: hvad vill han, att sådana arbetare som dessa skola användas till, då såsom Kongl. Maj:t säger: »under sådana förhållanden lär icke nu beslut böra fattas om vidare tillverkning af gevär efter nu gällande modell»? Då de således icke kunna användas

för att tillverka gevär efter den gamla modellen, hvilket Kongl. Maj:t anser oklokt, och icke heller efter någon ny modell, hvad skola de då göra, om icke — jag säger det ännu en gång — gå och putsa maskinerna och få 2 à 3 kronor om dagen därför?

*Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)*

Såledesinge de väl användas till annat arbete och komma då i konkurrens med den enskilda industrien, hvilket visserligen är illa, men under sådana förhållanden ursäktligt. Men då förhållandet är sådant, får man väl icke blunda för att de få penningar för det arbetet; och de penningarne öka ju ovilkorligen den beräkning, som Kongl. Maj:t i början af år 1877 uppgjort.

På grund häraf anser jag för min del, att tillräckliga medel finnas, för att icke några arbetare skola behöfva lemna faktoriet och söka sig annan sysselsättning.

Jag är fortfarande af denna öfvertygelse och får därför anhålla, att den besparing af 155,000 kronor, som Stats-Utskottet föreslagit, måtte blifva Riksdagens beslut.

Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena Björnstjerna: En talare på vestgötabänken har förundrat sig öfver och ogillat, att Kongl. Maj:t genom nådiga generalordres af den 6 Mars och 11 Juni sistlidet år helt enkelt befalt, att fästningsartilleriets manskap och fortifikationsstrupperna skola beväpnas med förkortade gevär.

För min del kan jag icke se, hvem det skulle vara som skulle ega rätt att besluta om, hvilken beväpning fästningsartilleriet och fortifikationsstrupperna skola hafva, om icke Kongl. Maj:t; något i strid dermed ligger väl ej deruti att, sedan gevärskomitén till det mesta fullgjort sina arbeten och framkommit med en gevärsmodell, som den ansett vara betydligt bättre än den nuvarande — ehuru försöken dermed ännu icke äro afslutade — och sedan detta gevär i slutet af året uppvisats, Chefen för Landtförsvarsdepartementet då utbeder sig att få framdeles afgifva förslag till medlens användande; att han då icke ansåg lämpligt befalla, att arbetet skulle fortsättas med dessa gevär, finner jag helt naturligt.

Huru det kan komma att förhålla sig med besparingarnes belopp vid början af år 1879, lärer väl vara mycket svårt att nu i början af 1878 förutsäga. Om det är så, som jag här hört uppgifvas, att Karl Gustafs stads gevärsfaktori har sysselsättning med enskilda beställningar, så är det att hoppas, att kanske icke så obetydliga besparingar skola finnas vid början af år 1879, men det är väl vådligt att bygga på dylika uppgifter.

Efter Utskottets förslag och de yttranden jag här hört, föreställer jag mig, att Kammaren icke skulle vara beredd att bifalla Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, hvilket jag naturligen helst skulle önska. Jag hoppas emellertid att vid nästa riksdag få Utskottets understöd för att få ett anslag af Riksdagen beviljad för det löpande året — en sak som Riksdagen eljest icke gerna gör — och om vi då kunde få påräkna understöd äfven af dem, som här uttalat sig i denna riktning, så kan det ju vara tillräckligt, om Kammaren nu blott beviljar, såsom Herr C. Ekman m. fl. föreslagit, ett belopp af 50,000 kronor

Anslag till
gevärstillverk-
ning.
(Forts.)

för arbetets upprätthållande, till dess vid nästa riksdag beslut kan fattas om anskaffande af gevär efter ny modell.

Finnas så stora besparingar förut, att detta anslag icke behöfver anlitas, är jag för min del öfvertygad, att det icke heller kommer att anlitas.

Herr Wijkander: Hvad frågan om tillgängliga och befintliga besparingar å gevärs-anslaget angår, kan jag icke derom yttra mig, emedan jag, som icke är ledamot af Stats-Utskottet, i denna del af frågan är fullkomligt okunnig, men med anledning af några yttranden, som följts af en Stats-Utskottsledamot på elfsborgsbänken, beder jag att få säga några ord.

Han har med ogillande uttalat sig om förkortade gevär. Då jag haft äran att vara ordförande i den s. k. trängkomitén, som förordat dessa förkortade gevär, anhåller jag deremot att inför Kammaren få uppgifva skälen till detta förord. Det finnes nemligen, såsom det torde vara Herrarne bekant, omständigheter som förbjuda, att man kan för hvarje vapen gifva samma längd åt handgevären: så har rytteriet sin karbin derföre att ryttaren skall föra sitt vapen med sig på hästryggen. När man nu föreslår, att fortifikationstrupperna skola erhålla kortare gevär, är det derför, att de äfven skola bära spadar och dylika verktyg, samt att det blefve för tungt för dem att bära vanliga infanterigevär, hvarigenom de onödigtvis skulle öfveranstängas. Men något vapen måste de hafva att vid eldstrid använda, och då ett vanligt infanterigevär är för tungt, så har komitén för dem föreslagit kortare, d. v. s. lättare gevär. Så äfven för fästningsartilleriets manskap. Deras egentliga vapen är ju kanonen och man skulle kunna ifrågasätta att de skulle reda sig utan något annat vapen; men något slags handgevär torde de dock böra hafva, och man har då ansett kortare gevär vara för dem lämpliga och tillräckligt långskjutande.

Att fältartilleriet icke fått förkortade gevär beror derpå, att man för dem antagit revolvern såsom vapen.

Genom att föreslå så kallade förkortade gevär har man derjemte sökt en besparing genom möjligheten att begagna gevär, som förut varit längre och som förkortas för att kunna för ifrågavarande ändamål användas.

Hvilken modell dessa vapen skola få, har Kongl. Maj:t ju dessutom ännu icke yttrat sig om, och jag tror, att Stats-Utskottets ordförande hade rätt, då han sade att Riksdagen icke bör lägga sig deri; Riksdagen bör icke taga på sitt ansvar att bestämma modeller för olika vapen, om den också, då det gäller att utgifva mycket penningar, kan önska få kännedom derom.

Jag beder sålunda för min del att få reservera mig mot de ogillande uttrycken om dessa kortare eller så kallade förkortade gevär, som för vissa truppslag skulle användas, och instämmer för öfrigt med reservanterne.

Herr von Kræmer: Jag har visst icke på något sätt, åtminstone icke med afsigt, bestridt Kongl. Maj:ts uteslutande rätt att bestämma, huru vissa slag af rikets trupper skola vara beväpnade. Det

är naturligt, att det icke är någon annan än Kongl. Maj:t, som eger att derom bestämma.

Jag menade nemligen blott, att af Kongl. Maj:ts proposition just framgick, att Kongl. Maj:t icke var besluten att beväpna fästningsartilleriet och fortifikationstrupperna med s. k. förkortade gevär, ty det står visserligen i början att »sedan Kongl. Maj:t . . . . behagat föreskrifva, att fästningsartilleriets manskap och fortifikationstrupperna skola beväpnas med förkortade gevär» etc.; men sedermera fortfar Kongl. Maj:t att resonnera sålunda: »under sådana förhållanden lärer icke nu beslut böra fattas om vidare tillverkning af gevär efter nu gällande modell», och utbeder sig slutligen departementschefen att få framdeles inkomma med förslag till medlens användande »vare sig till förkortade eller vanliga gevär efter nu gällande eller annan modell, som kan blifva Riksdagen delgifven.»

Det var detta jag i mitt förra anförande ville framhålla, nemligen att, för såvidt man af Kongl. Maj:ts proposition kunde se, Kongl. Maj:t icke visste, hvartill dessa penningar skulle komma att användas, hvilket jag för min del ansåg vara ett oundgängligt vilkor för att anslaget skulle kunnat beviljas.

Den talare, som näst före mig hade ordet, försökte att försvara de s. k. förkortade gevären dermed, att gevär af samma längd icke kunde åt alla slags trupper gifvas, ty då skulle ju t. ex. fortifikationsstrupperna, som behöfva bära med sig spadar och dylikt, onödigtvis uttröttas. Jag instämmer till alla delar i denna hans åsigt, och jag gick i mitt förra anförande ända derhän, att jag helt och hållet bekvämlade lämpligheten af, att de skola hafva några gevär alls. Men skall man för detta ändamål förkorta gevären, så vill jag icke bestrida, att ju icke sådant kan komma i fråga, men hvad jag bestred var lämpligheten af att ensidigt förkorta ett gevär; ty skall geväret förkortas, så måste också kalibern förändras, emedan eljest följden blifver den, att det efter förkortningen skjuter illa och stöter för hårdt äfven för en van skytt. Jag fortfar att anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenius: Då ovisshet och obestämdhet råder om, hvilket gevär för vår armé är det rätta, och så länge det experimenteras så mycket i detta hänseende, och då man icke kommit till visshet om, hurudan cert det skall blifva till slut, kan jag för min del icke se något skäl att bevilja penningar för tillverkning af odugliga gevär.

Här har blifvit föreslaget, att det skulle tillverkas 8,400 gevär för fästningsartilleriet och fortifikationstrupperna, och det kan ju hända, att dessa gevär under tiden blefve odugliga, i följd af en ny modells antagande.

Den erfarenhet jag har i saken är, att man icke bör tillverka några gevär, innan någon bestämd modell blifvit fastställd, ty eljest får man först tillverka gevär och sedan skall modellen ändras.

På grund af den erfarenhet jag sålunda har, anser jag det icke vara skäl att anslå några medel till gevärstillverkning, så länge icke någon bestämd modell är antagen, och jag förenar mig därför med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

*Anslag till
gevärs-
tillverkning.
(Forts.)*

Anslag till
gevärs-
tillverkning.
(Forts.)

Herr Montgomery-Cederhielm: Då jag äfven reserverat mig mot Utskottets hemställan i denna punkt, vill jag blott med några ord angifva orsaken dertill, och den är att efter min öfvertygelse ingen klok fabrikant, som möjligen vill göra några förändringar i sin tillverkning, afskedar ordentliga och skickliga arbetare, som han förut haft; och hvad ingen klok enskild person skulle göra, tror jag icke, att staten bör göra. Jag har derföre i likhet med öfrige reservanterna föreslagit ett anslag af 50,000 kronor, för att sålunda göra det möjligt att under år 1879 uppehålla fabrikationen vid detta fabriks och kunna hålla kvar de derstädes anställda arbetare.

Då här uppgifvits, att antalet ifrågavarande arbetare endast skulle vara 40, vill jag upplysa, att jag nyss från fullt tillförlitligt håll fått mig meddeladt, att dessa arbetare äro till antalet 78.

Jag tror, att det vore önskligt, att Riksdagen genom ett bifall till det föreslagna anslaget af 50,000 kronor gjorde det möjligt att fortfarande bedriva arbetet vid detta fabriks, och yrkar alltså bifall till den af mig m. fl. afgifna reservation.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att den förevarande punkten måtte bifallas; 2:o att Kammaren, med afslag å punkten, måtte, i enlighet med Herr *Ekman*s reservation, bevilja 50,000 kronor för ifrågavarande ändamål; och 3:o att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle, i öfverensstämmelse med Grefve *Lagerbergs* reservation, för ändamålet anvisa 100,000 kronor.

Härefter framställde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på afslag derå och beviljande af 50,000 kronor för gevärs-tillverkning, då svaren på enahanda sätt utföllo, och slutligen proposition på afslag å punkten och anvisande af 100,000 kronor för nämnda ändamål, hvilken proposition besvarades med många nej jemte några ja; hvaruppå och efter det den till ordningen andra propositionen änyo blifvit gjord samt med blandade ja och nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit bifall till punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att Kammaren, med afslag å 27:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande n:o 7, skall bevilja ett extra anslag å 50,000 kronor för gevärsstillverkning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren den ifrågavarande punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 59.

Nej — 35.

Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts till eftermiddagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
